

BROER MELLOM HJEM OG SKOLE

– HÅNDBOK OM SAMARBEID MELLOM MINORITETSSPRÅKLIGE FORELDRE OG SKOLEN

Forord

Prosjektet "Minoritetsspråklige foreldre – en ressurs for elevenes opplæring i skolen" kom i gang på initiativ fra to enkeltpersoner. Helge Winsvold og Whyn Lam kontaktet Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) og Barne- og familiedepartementet (BFD) for å søke støtte til et senter der minoritetsspråklige foreldre kunne få hjelp til å samarbeide med den norske skolen. Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) hadde i lengre tid jobbet for å sette denne gruppen mer i fokus. Det ble naturlig da UFD bestemte seg for å satse på prosjektet, å legge det under FUG. FUG ansatte initiativtakernetil å gjennomføre prosjektet, og Whyn Lam var prosjektleder. Prosjekter omfattet fem kommuner og 13 skoler og ble avsluttet i 2004.

Hensikten med håndboken er å spre erfaringer fra de 13 prosjekt-skolene til andre skoler som ønsker å arbeide mer med hjem-skole-samarbeid med minoritetsspråklige foreldre på en konkret og konsis måte.

3. utgave av håndboka er revidert og forkortet

Foreldreutvalget for grunnopplæringen, april 2010

Innhold

03_Prinsipper for godt hjem-skole-samarbeid

11_Tiltak – gode eksempler

15_Tiltak type 1: Det gode møtet

30_Tiltak type 2: Arbeid med foreldregrupper

41_Tiltak type 3: Andre arbeidsmåter

47_Tiltak type 4: Skriftlig materiell

58_Referanser

Prinsipper for godt hjem-skole-samarbeid

1. Alle familier vil det beste for sine barn.
2. Alle barn har rett til å oppnå sitt fulle potensial.
3. Mor og far er de første og varige lærere for sine barn.
4. Effektive skoler har et raust og støttende læringsmiljø.
5. Familier og skoler verdsetter kvalitetsundervisning og respekterer lærernes ekspertise.
6. Familier og skoler verdsetter familienes mangfold og bruker dette som en ressurs for å bygge partnerskap og nærmiljøer.
7. Hjem-skole-samarbeid er basert på gjensidig ansvar, respekt og tillit.
8. Skoleledernes engasjement er avgjørende for å bygge opp, vedlikeholde og fornye samarbeid.
9. Hjem-skole-samarbeid forbedrer elevenes motivasjon og læring.
10. Samarbeid mellom hjem og skole styrker samholdet mellom skolene og deres nærmiljø ettersom skolene lærer om elevenes familier og nærmiljøet.
11. Samarbeid involverer alle organisasjoner som støtter familier og skoler.

Kilde: NSW Parents Council, Australia

“Der hvor skolen ser på foreldrene som en ressurs og har positive holdninger til hjem-skole-samarbeidet, blir læringsmiljøet på skolen bedre, og elevene lærer mer.”

Thomas Nordahl

Mål for prosjektet

Det treårige prosjektet "Minoritetsspråklige foreldre – en ressurs for elevenes opplæring i skolen" hadde følgende mål:

Foreldre med minoritetsbakgrunn skal få økt trygghet og skal styrke sin rolle som foreldre, slik at barna kan fungere godt i et flerkulturelt samfunn. Kunnskap og bevisstgjøring skal bidra til å dyktiggjøre foreldrene i å være veiledere og ressurser for sine barn.

Prosjektet skal gi lærere kunnskap om andre kulturer for å skape forståelse mellom lærere og foreldre, noe som igjen vil kunne gi et bedre grunnlag for samarbeid.

Prosjektet skal bidra til å utvikle en helhetlig strategi for inkludering av minoritetsspråklige på alle nivåer ved å arbeide i forhold til lærere, foreldre og barn. Samarbeidet mellom hjem og skole skal styrkes.

Faglig bakgrunn

Internasjonal og norsk forskning viser at foreldrenes involvering fører til bedre skole-resultater. En fremtredende forsker på dette feltet er amerikaneren Judith Epstein, som i boken *School and family partnership* (1992) har beskrevet mange aspekter ved hjem-skole-samarbeid. Dette er også et sentralt tema i "family learning"- og "community based learning"-konseptene.

I Norge har blant andre Thomas Nordahl og Asbjørn Birkemo kommet frem til lignende resultater. Pisaundersøkelsen (2003) viste at det som korrelerer positivt med skoleprestasjoner, er foreldres utdanning, kulturell kompetanse i hjemmet, pedagogiske ressurser i hjemmet, tid på lekser, tilhørighet på skolen, lese lyst og lesevaner (betyr mer for majoritetsbarn enn minoritetsbarn).

Skoler i Amerika, Canada og England kan vise til gode erfaringer med hjem-skole-samarbeid i flerkulturelle skoler som fører til at elevene trives bedre og får bedre skole-resultater.

Et mål for prosjektet var å anvende forskning og andres erfaringer på skolene. Dette er ikke alltid like lett fordi rammene er forskjellige, så det var viktig å få skolene til å delta i en prosess der de kunne tenke kritisk gjennom hvilke tiltak de kunne bruke, og hvorfor.

Foreldrenes betydning for motivasjon og læring

Thomas Nordahls kartlegging og evalueringsrapport fra NOVA (2000 og 2002) viser

- at skoler ikke klarer å oppfylle kravene i lov og læreplan om å legge til rette for foreldremedvirkning. Derfor er det et gap mellom intensjon og realitet.
- at skoler ofte ikke er reelt interessert i et samarbeid med foreldrene utover det som de selv tar initiativ til, og at foreldrene kan oppleves som "masete" hvis de bryr seg for mye.
- at det er viktig å sikre ledelsens (rektors) deltakelse, og at skolen føler at de "eier" prosjektet.
- at prosjekter gjennomføres best når både hjem og skole vet hvilke krav som stilles til dem

- at foreldre med innvandrerbakgrunn kjenner dårligere til hverandre enn etnisk norske foreldre.
- at klasseforeldremiljøet er viktig for elevenes trivsel og skoleresultater
- at det er et skjevt maktforhold mellom foreldre og lærere som gjør at det er vanskelig å få til et reelt samarbeid basert på medvirkning.

Professor Asbjørn Birkemo ved Universitetet i Oslo ledet i 1998–2000 en studie som tok utgangspunkt i et nasjonalt utvalg som omfattet ca. 3000 elever på 70 skoler. Elevene ble fulgt opp gjennom niende og tiende trinn. I løpet av disse to årene ble de testet med standpunktprøver i norsk og matematikk hver høst og vår. Det ble registrert hvilke karakterer de fikk i sju fag, og elevene svarte på en rekke spørsmål om hjemmeforhold og skolens undervisning.

Resultatene viste at det var elevenes grad av begrepsforståelse, deres faglige interesser og den ballast av læringsstrategier de møtte skolens undervisning med, som var av størst betydning for hvor stort utbytte de fikk av opplæringen. Jo mer interessert elevene var i et fagområde, og jo hyppigere de satte seg mål, arbeidet systematisk og reflekterte rundt det de gjorde, desto bedre ble prestasjonene. Videre forklarte forhold i hjemmet mye av elevenes prestasjoner, mens de forhold ved skolen og undervisningen som ble registrert, hadde mindre betydning for hva elevene presterte. Dette tyder på at forutsetningene for faglig fremgang særlig utvikles gjennom den påvirkning og stimulering elevene får i hjemmemiljøet helt fra tidlig barndom, mens påvirkningen i skolen synes å være av mindre betydning for hvilket utbytte de får av opplæringen.

Gjennom Program for ungdomsforskning, som ble finansiert av Norges forskningsråd /Norges allmennvitenskapelige forskningsråd, ble det i 1992 gjennomført en undersøkelse, "Ung i Norge." Resultatene fra undersøkelsen viser

- a. at ungdomsskoleelevene i svært stor grad opplever at foreldrene er interessert i skolearbeidet, oppmuntrer dem og gir dem konkret hjelp med skolearbeidet.
- b. at støtte og hjelp fra foreldrene er viktigere for skolemotivasjonen enn sosial klasse, foreldrenes utdanningsnivå og foreldrenes intellektuelle interesser.
- c. at foreldrenes interesse for skolearbeidet virker direkte inn på elevenes planer om å velge ulike studieretninger i videregående opplæring.

Hovedkonklusjonen fra undersøkelsen er at foreldrene er en stor ressurs for barnas opplæring.

Et kanadisk forskningsprosjekt (Coleman og Collinge, 1993) viser hvordan forholdet mellom foreldrene og skolen påvirker elevenes holdninger til skolen og til læring. Resultatene fra prosjektet viser at foreldrenes positive interesser for skolen er avgjørende for elevenes tilfredshet og motivasjon. Likedan er det ingenting som har større innvirkning på elevenes utbytte av opplæringen enn nettopp foreldrenes positive holdning og interesse. Ut fra resultatene konkluderes det med at skolen og lærerne må være imøtekommende overfor foreldremedvirkning og samarbeid med foreldrene.

En rapport fra OECD, "Parents as partners in schooling" (1997), analyserer samarbeidet mellom hjem og skole i ni OECD-land. Rapporten viser til foreldrenes positive innvirkning på barnas utvikling og opplæring. Det konkluderes med å anbefale at foreldre må oppmuntres til å støtte barna i opplæring.

gen, spesielt de første skoleårene. Det blir sterkt anbefalt å styrke dialogen og samarbeidet mellom hjem og skole på alle nivå.

Rapporten "Parent Involvement in Education: A Resource for Parents, Educators and Communities" er laget for staten Iowa i USA. Dette er en samlerapport som omfatter en rekke undersøkelser fra åtti- og nittitallet om foreldremedvirkning i barnas utdanning. Rapporten viser at foreldremedvirkning i skolen er positivt for alle parter, både elever, foreldre og lærere:

- Elevene viser større grad av positive holdninger til skolen, blir flinkere til å lese og viser større innsats i hjemmearbeidet.
- Foreldrene får mer kunnskap om hvordan de kan hjelpe barnet, hva elevene lærer, og hvordan skolen fungerer. Foreldrene blir flinkere til å støtte barnet og får et mer positivt syn på læreren.
- Læreren får moralsk støtte og opplever foreldrene som mer hjelpsomme.

Forskning på resilience (motstandskraft, elastisitet) viser også at barn som vokser opp i familier med klare rammer og sterke voksne, klarer seg bedre enn andre barn som ikke har voksne å forholde seg til (Waaktaar og Christie 2000). Derfor må voksenrollen bygges på i stedet for at man nedvurderer foreldrene.

Skolene klager over at minoritetsspråklige foreldrene ikke vil samarbeide. De sender brev etter brev, men få eller ingen viser seg. Konklusjonen skolene trekker, er kanskje logisk, om en smule korttenkt, til og med i et norsk perspektiv: De bryr seg ikke om barna sine.

Utfordringer for personer med innvandrerbakgrunn i Norge

- Anders Bakkens rapport peker på at klasseaspektet og utdanningsforskjeller kan være hovedårsaken til at foreldre har et problem med skolen, ikke språket.
- I rapporten "Gode modeller for hjem-skole-samarbeid" (Grande 2001) blir det hevdet at muntlig kommunikasjon er en forutsetning for å bedre kontakten mellom skolen og foreldrene. Helhetstankegang ved å utvikle nærmiljø og det å ha et langtidsperspektiv er viktig. Det samme er samarbeid med foreldre med fokus på medvirkning, likeverd og tillit. Utfordringene ser ut til å være hvordan man kan tilrettelegge samarbeid slik at det blir mest praktisk i forhold til den begrensede tiden foreldre og lærere har.
- I en undersøkelse blant tyrkiske, iranske, vietnamesiske og pakistanske skoleelever gjør iranske jenter det best, mens tyrkiske gutter gjør det dårligst (Sand 1999).
- Amerikansk forskning (Thomas og Collier 1997) viser at tospråklig læring gir det beste resultatet, spesielt toveisopplæring hvor også majoritetsbefolkningen lærer minoritetsspråket. Elevene har relativt like resultater de første årene på skolen, men gapet mellom majoritet og minoritet øker etter hvert. Tilrettelagt språk-opplæring er ikke så veldig bra. Man må ha opplæring i minst fire til sju år for å få samme resultat. De som bare får undervisning på engelsk, gjør det bedre enn de som får tospråklig opplæring, men i lengden vil de sistnevnte gjøre det bedre. Det er viktig i slike programmer å legge vekt på

- kognitiv forståelse
- faglig innhold
- språklig innhold
- lengden på undervisning på morsmål (bør være 6–12 år)
- støtte på morsmål
- tilgang til majoritetsspråktalende (minst 50%)
- Evalueringsrapporten fra Handlingsprogram Oslo indre øst viser
 - at parallell innsats på flere områder over en periode er positivt
 - at det er fare for at man blir avhengig av ildsjeler, og at det derfor er viktig at flere engasjerer seg
 - at samordning med skolens virksomhetsplan er viktig
 - at positive tiltak gjør skolene mer attraktive for lærere som arbeidstakere
 - at skolepersonalet må engasjeres
 - at det blir ekstraarbeid for rektorer
 - at det er dyrt å oversette materiell og informasjon
 - at det er ønskelig med mer kontakt mellom lærere på ulike skoler
 - at innvandrerforeldrene må hjelpes helhetlig, både i forhold til arbeid, bolig og rusproblematikk
 - at skolen bruker for lite tid på formidling og rapportering
 - at kjennskap til aktiviteter har sammenheng med barnas trivsel og mors opphold i Norge
 - at over 90 % deltar på møter mer enn to ganger i året, rundt 50 % mer enn fire ganger
 - at involvering gjennom åpen dag, turer, ekskursjoner, lørdagsskole, ressursbank, leksehjelp er tiltak som virker bra overfor målgruppen

Grunner til at foreldre ikke virker engasjerte:

1. Noen har mange barn, og ingen barnevakt slik at de ikke kan gå på møter.
2. Noen har jobber om kvelden i skift eller turnusordninger og kan ikke ta seg fri for å gå på møter.
3. Noen føler ubehag i møtet med skolen på grunn av dårlige erfaringer fra sin ungdom og unngår å komme på skolen.
4. Noen prioriterer andre ting, som overtidsarbeid, barnestell, matlaging osv. fordi de ikke ser nytten av møter.

5. Noen er stresset som resultat av en ny og ukjent livssituasjon og har bekymringer for slektninger i hjemlandet og prioriterer ikke foreldremøter.
6. Noen har et manglende sosialt nettverk som kan gi trygghet og motivasjon til å gå på møter.
7. Noen føler at de ikke kan gjøre noe for barna på dette området uansett, fordi de ikke kan språket og blir derfor hjemme.
8. Noen har manglende utdanning som gjør at de føler seg maktesløse i møtet med lærere. De føler at lærerne vet best.
9. Noen er redd de vil misforstå det som blir sagt og at de ikke klarer å uttrykke det de ønsker på norsk.
10. Noen vet ikke hvorfor de burde komme på møter fordi de tror at skolen ikke er deres ansvar.

Samarbeidsmodeller

Epsteins (2001) modell for foreldreinvolvering inkluderer seks tilnærminger:

1. Oppdragelse: hjelpe familien med oppdragelsesferdigheter, gi kunnskap om barn og ungdommers utvikling og hvordan de kan støtte barna gjennom hele skolegangen. Hjelp skolene til å forstå familien. Eksempler på dette er temasamlinger for foreldre, brukerundersøkelser og norskkurs for mødre.
2. Kommunikasjon: kommunisere med familier om skolens opplegg og elevens fremskritt. Eksempler på dette er møter med foreldrene, bruk av tolk, månedsbrev og god informasjon om skolens opplegg.
3. Frivillighet: bedre rekrutteringen og opplæringen av foreldre. Tilpasse timeplaner slik at de involverer familier som frivillige og deltakere på skolen for å støtte både elevene og skolen. Eksempler på dette er årlige undersøkelser om hva foreldre kan tilby, natteravnsvirksomhet og inspeksjon i storefri.
4. Læring hjemme: involvere familier og deres barn i læringsaktiviteter hjemme, inkludert hjemmelekser og andre læreplanbaserte aktiviteter og beslutninger. Eksempler på dette er å gi foreldrene informasjon om hva elevene skal kunne, vise dem hvordan de skal følge med på ukeplaner og hjelpe elevene med hjemmearbeid.
5. Medbestemmelse: inkludere familier som deltar i skolens beslutningsprosesser gjennom FAU, samarbeidsutvalg/driftsstyrer og andre foreldreorganisasjoner.
6. Samarbeid med nærmiljø: koordinere ressurser og tjenester for familier, elever og skolen med nærmiljøbedrifter og andre grupper og tilby tjenester til nærmiljøet. Informasjon til foreldrene om lokalsamfunn, helse og kultur; ha dramaklasser, frivillighetsprogrammer osv.

Tiltak – gode eksempler

Eksemplene i dette kapitlet er gruppert etter type, og det vil gå frem om de enkelte tiltakene har blitt brukt på skoler med mange eller få minoritetsspråklige elever. Det er viktig å lære av tiltak fra skoler med like strukturelle rammer, som totalt antall elever,

hvilken minoritetsgruppe som dominerer, andel minoritetsspråklige elever og tilgjengelige ressurser. Det sier seg selv at et tiltak som har virket på en skole med 10 % elever med minoritetsspråklig bakgrunn, ikke alltid vil virke på en skole med 80 % minoritetsspråklige elever. På samme måte kan man se forskjeller i den etniske sammensetningen, der det vil være store forskjeller mellom innvandrere som kommer fra Europa, Asia, Afrika osv. Erfaring viser at noen etniske grupper integreres raskere enn andre fordi de generelt har høyere utdanning og lærer seg norsk raskere fordi morsmålet deres er likere norsk. Skoler hvor det for eksempel er 50 % barn med pakistansk bakgrunn der de fleste er født i Norge, har en annen utfordring enn en skole hvor det er 30 elever fra 20 forskjellige land som har bodd i Norge i mindre enn ti år. På grunn av dette har vi spesifisert hvilken elevsammensetning det er på skolen eller i klassen tiltaket har fungert godt i. Utfordringen ligger i å justere tiltakene etter egen skole.

Mange ungdomsskoler uttrykker et behov for flere tiltak da det ofte er vanskeligere å få med seg foreldre jo eldre elevene blir. I denne håndboken er de fleste eksemplene fra barneskolen, men det er også noen eksempler fra ungdomsskoler. Tipsene til organisering av konferansetimer, foreldremøter, stormøter og ukeplaner er generelle og kan brukes av alle. På ungdomstrinnet er det nok også viktig å trekke med seg elevene. Elevfremføringer kan også være aktuelle for å vise frem hva elevene lærer på skolen. Dette kan skje gjennom variasjoner av "Åpen skole".

Kursing av lærere – kunnskap og holdninger

Erfaringer fra prosjektet viser at det kan være nyttig å starte med kursing og holdningsarbeid blant lærerne. Det er viktig at lærerne har litt kunnskap om elevgruppen på skolen og om migrasjonspedagogikk, slik at de kan samhandle med foreldrene fra et bedre ståsted. Lærernes holdninger til foreldrene er en utfordring, uansett om foreldrene er etnisk norske eller ikke. Men når det gjelder foreldre med minoritetsbakgrunn, er det et større hinder for samarbeid når lærerne har fordommer. For eksempel tror noen nordmenn at muslimske menn ikke respekterer norske kvinner, eller man tar alle kulturforklaringer som barn eller foreldre bruker, for gitt. Noen foreldre sier for eksempel at jentene/barna ikke kan delta i svømming fordi det ikke er lov (haram) for muslimer. Men når man går nærmere inn i diskusjonen, er det kanskje badedrakten som er problemet, eller at svømmingen er kjønnsblandet. Da er det viktig å huske at mange skoler i Norge hadde kjønnsdelte klasser for ikke mer enn 20–30 år siden. Forskjellen er derfor kanskje mer et produkt av samfunnsutviklingen enn av kulturforskjeller.

I kursingen av lærere er det viktig å fokusere på likheter fremfor ulikheter. Unødig fokus

på det siste kan bidra til å fremmedgjøre og skape større avstand mellom lærerne og foreldrene. Det er viktig å ta opp at lærerne ofte er usikre på sin egen rolle i samarbeidet med hjemmet, og de må derfor styrkes, slik at de blir selvsikre i sin rolle som lærere. Det er lett å ta for gitt at lærerne vet. Med mindre de har lang erfaring fra skolen, kommer lærerne ut fra lærerhøyskolen med nesten ingen kunnskaper på dette feltet.

Det er viktig å fokusere på praktiske utfordringer med deltakelse på foreldremøter når foreldrene

- har flere barn og kanskje ingen barnevakt
- jobber på kvelden (turnus, skiftordninger, lange arbeidsdager)
- kjenner språket dårlig
- ikke forstår hvorfor de skal delta på møter
- er arbeidsledige, bor trangt eller har andre typer bekymringer som må håndteres

Hvis skolen fokuserer på at samarbeidet er til beste for barnet, og at foreldrene ønsker sitt barns beste, er det lettere å løse utfordringer som dukker opp, enn hvis skolen tenker at foreldrene ikke er interessert i å delta på møter og ikke er interessert i sine egne barn. Skolen kan arrangere barnepass ved hjelp av elevbedrift, skolefritidsordning osv. Lærerne må også utvikle gode argumenter for å kunne forklare for foreldrene hvorfor de må møte opp på skolen.

FUG-prosjektet har fra 2002–2004 jobbet med å utgi flerspråklig materiell. Nettsiden www.fug.no har en del informasjon og skjemaer.

Det er lurt å gjøre lærerne klar over at det er tyngst den første tiden, men at det faktisk er informasjonsplikt fra skolens side, og at de er forpliktet til å gi informasjon som brukerne forstår. Det er viktig å ikke gi opp – noen ganger tar det tid før ting synker inn. Etter hvert kan foreldrene som har deltatt på det ene eller andre før, overta noe av lærernes arbeid med å følge opp nye foreldre.

I kommunikasjonen er det viktig med tillit og troverdighet. I et miljø hvor dette eksisterer, kan man også lettere ta opp konflikter. Hvis den tospråklige læreren har mer kontakt med de minoritetsspråklige foreldrene, kan det være lurt å bruke vedkommende i en prosess med å bygge opp tillit blant foreldre.

Det er ofte lurt å finne en innleder utenfra som kan snakke om temaet skolen ønsker å ta opp. Ofte gir det også større troverdighet og prestisje.

Bli kjent med foreldrene

Det viktigste lærerne kan gjøre, er å skape tillit og bli kjent med foreldrene som enkeltpersoner. Dette oppnår man lettest gjennom personlige møter. Noen innkaller foreldre til et kartleggingsmøte, mens andre starter med et hjemmebesøk der foreldrene kan fortelle om barnet sitt i en trygg setting. Hvis elevene begynner fra første trinn, kan skolen arrangere egne førskoledager for minoritetsspråklige foreldre der de kan møte morsmålslærere/tospråklige lærere for at de skal få mer detaljert informasjon om skolen som kanskje ikke de norske foreldrene trenger. Grunnlag-

Utfordringen ligger i å justere tiltakene etter egen skole.

sarbeid på dette området er viktig da det forebygger mange problemer i skolen. Det er viktig å ikke bare drive med brannslukning når konflikter oppstår.

Tiltakene som skisseres, er utprøvd på prosjektskolene og skal være en inspirasjon for andre skoler. Noen eksempler er fra hele skoler, mens andre er utprøvd i enkeltklasser. Det er viktig at tiltakene skal tilpasses den enkelte skole; man kan ikke bare ta en modell og anvende den direkte på en annen skole. Vi har derfor prøvd å beskrive rammene som gjelder i gruppen eller skolen som har brukt og/eller funnet opp de forskjellige tiltakene. Enhver skole/gruppe må skissere sine egne mål og utfordringer i stedet for å ukritisk kopiere mål fra andre skoler.

Vi vil strukturere tiltakene som følger:

1 Møter

- foreldremøter
- konferansetimer
- hjemmebesøk
- foreldretreff
- stormøter

2 Arbeid med foreldregrupper

- involvere FAU i arbeid med minoritetsspråklige foreldre
- foreldrekontakter
- undergrupper
- nettverk

3 Andre typer samarbeid

- informasjon på forskjellige språk
- brev til og fra skolen på mange språk
- eksempler på rutiner for hjem-skole-samarbeid
- nettside

4 Skjemaer og annet skriftlig materiell

- lekser
- lesing
- involvering av elever

Det viktigste lærerne kan gjøre, er å skape tillit og bli kjent med foreldrene som enkeltpersoner.

Tiltak type 1: Det gode møtet

Forberedelser

I oppstarten av en prosess kreves det mer arbeid å få foreldrene på banen. Foreldre som ikke er vant til å komme på møter, prioriterer ofte ikke å komme på skolen. Men når foreldrene blir mer vant til rutinen, er de lettere tilgjengelige, og det holder gjerne å sende med en lapp i ranselen. Her vil vi presentere noen metoder som letter den første kommunikasjonen.

- Brev på morsmål: Enkelte foreldre forstår ikke norsk. Da er det en fordel med innkallingsbrev på morsmålet deres. Det er ofte greit å skrive på at det er viktig at de møter opp.
- Korte og lettfattelige brev: Hvis det ikke er mulig å skaffe tolk, fungerer også brev på norsk. Men skriv "i store overskrifter" – gjerne med tegninger.
- Telefonsamtaler med informasjon og påminning: Enkelte barn leverer ikke lapper til foreldrene. Da er det best å ringe. Mange har også en tendens til å glemme, så en kan ringe opp igjen den dagen møtet skal holdes, eller dagen før.
- Barna kan få i oppgave å minne foreldrene om møtet. Læreren kan skrive påminningen på hånden til yngre elever, og eldre elever kan skrive det på lekseplanen.

Organisering av konferansetimer

Modell 1 – liste

- Innkallinger sendes ut som en liste med forskjellige tilgjengelige datoer. Foreldrene kan skrive seg på en liste for konferansetimer. De velger tre datoer som passer for dem.
- Lærer sorterer datoene og gir skriftlig beskjed om når de får time.
- Elevene får utdelt et skjema med tema: sosialt, fritid – hva foreldrene ønsker. Elever svarer først og foreldre etterpå.
- Samme dag som konferansetimen spør læreren hvem av elevene som skal på møte, for å minne dem på det.

Modell 2 – kontinuerlige konferansetimer

- Første gang kaller lærer inn til konferansetime. Etter møtet spør læreren når foreldrene vil ha den neste konferansetimen.
- Foreldrene kan "bestille time" når som helst gjennom hele skoleåret.
- Lærer gir signal om at foreldrene kan snakke om hva som helst, og at foreldrene kan velge tema.
- Læreren ser på det som et mål i seg selv å bli kjent med foreldrene.

Modell 3 – kontinuerlig kontakt

- Erfaring viser at minoritetspråklige foreldre helst ønsker konferansetime fremfor store møter, da det er lettere å forstå informasjonen i små enn i store forsamlinger.
- Hver samtale slutter med: "Når ønsker du neste time?"
- Lærer ringer en familie hver dag for å fortelle noe fint som har skjedd med barnet. Hver samtale varer i to til ti minutter – datoen for samtalen noteres. Læreren prøver å komme gjennom listen i løpet av året.

Andre tips

- På det første møtet er bare voksne med, på det andre er barna med (barneskole). På ungdomsskolen kan kanskje eleven være med på begge konferansetimene.
- Hvis det er behov for det, kan elevene gå ut på slutten av timen, slik at de voksne kan snakke i fred.
- Noen lærere har trettiminutters konferansetimer med mulighet for å bestille "dobbeltime", andre har satt av én time. Ofte går tiden fort, og de som satser på lengre timer, føler at de blir bedre kjent med foreldrene.
- Spesielt ønsker foreldre som har barn med spesielle behov, lengre tid sammen med lærerne.

- Det er viktig at læreren setter grenser, slik at konferansetimene ikke blir terapi, da noen foreldre har personlige problemer og ingen å snakke med.
- Det er viktig å gi konkrete tips til foreldrene om oppfølging av lekser. Det er ikke nok å spørre barna om de har gjort leksene, men spør hva de har gjort, og la dem fortelle litt osv.

Blandede mødregrupper

Fakta

Barneskole med 380 elever, ca. 20 % av dem har minoritetsbakgrunn. Den største elevgruppen på skolen utenom de etnisk norske har kurdisk og albansk som morsmål.

Bakgrunn for tiltaket

Skolen ønsker et bedre samarbeid med minoritetsspråklige foreldre som tidligere har vært lite aktive.

Forarbeid

- Skolen har en prosjektgruppe som arbeider med hjem-skole-samarbeid med minoritetsspråklige foreldre.
- Skolen sender ut invitasjoner til mødrene i ranselpost, lettleselig, med kun de mest nødvendige opplysninger. Invitasjonen blir fulgt opp av telefonisk kontakt. Leder for prosjektgruppen ringer rundt og delegerer før prosjektmøtene, på møtene og av og til etter møtene.
- Alle mødre med minoritetsspråklig bakgrunn blir invitert.
- Leder delegerer arbeidsoppgavene til andre når hun selv ikke kan gjøre det.
- Noen mødre tar ansvar for matlaging. Det er forskjellige språkgrupper hver gang.
- Tema blir bestemt ut fra tilbakemeldinger fra foreldre og lærere på skolen.

Gjennomføring

- Temaer på møtene: hjem-skole-samarbeid, gymtimer og dusjing, leirskoler, bading, overgang til Ungdomskolen, lekselesing, den norske skolen m.m.
- Ikke tolk, men foreldrene hjelper hverandre. Lærerne som gir informasjon, prøver å uttrykke seg enkelt.
- Sommeravslutning for å bli kjent i nærmiljøet samt besøk hos leder av prosjektgruppen.
- Oppmøtet har vært stabilt i det året møtene har blitt gjennomført (fem møter).
- Noen ganger har man sendt ut invitasjonene per post, og andre ganger i ranselpost.

Konklusjon

- Mødrene mener de blir bedre kjent med hverandre og med skolen, de lærer mye om skolen, og det er lettere å følge opp barna.
- Mødrene som deltar, synes det er nyttig, og er ivrige når det gjelder å bidra med matlaging.
- Noen forstår ikke så mye, men kommer likevel fordi det er sosialt.
- Mødrene pynter seg og gir inntrykk av å like seg på møtene.
- Det er viktig med en ivrig prosjektgruppe som liker å gjøre det de gjør.
- Noen kan ikke møte på grunn av ugunstig arbeidstid samt kollisjon med andre møter.
- Det er de store språkgruppene som er best representert.
- Et godt miljø blant mødrene har ført til at konflikter som oppstår mellom elevene, raskt løses.
- Oppmøtet har økt jevnt, og på slutten av prosjektet har det vært 100 % oppmøte, der også søsken og slektninger deltok.

Språkhomogene mødregrupper

Noen skoler har hatt mødregrupper med mødre som kommer fra samme land og snakker samme språk. Dette kan være nyttig hvis mødrene kan lite norsk. Da vil mange ønske å snakke på morsmålet sitt. En morsmålslærer kan lede slike grupper.

Organisering av foreldremøter

Modell 1

- Innkalling til foreldremøter: Foreldre får en lapp i ranselen med en svarslipp. Svarslippen blir purret på. I tillegg får elevene i oppgave å se til at foreldrene kommer på møtet.
- På foreldremøtene blir foreldrene oppdelt i grupper og diskuterer forskjellige temaer. Ofte blir de delt opp etter språkgrupper, slik at de lettere kan diskutere. Dette er ikke problemfritt da noen føler at de snakker godt nok norsk og gjerne vil bli kjent med foreldre fra andre land.
- Læreren har også en liste med aktiviteter (lesevake med overnatting, bakedag, sport, ski, forming) som foreldre oppfordres til å delta i, og de melder seg på foreldremøter. De aller fleste foreldrene deltar minst én gang.
- Aktiviteter blir forklart i detalj til foreldrene (for eksempel at jenter og gutter ikke sover i samme rom), slik at misforståelser ikke skal oppstå.

Modell 2

- Lærer deler opp møter slik at foreldre med barn som har norsk som henholdsvis første- og andrespråk, har egne møter.
- Forberedelse og planlegging av møtet skjer sammen med foreldrekontaktene. En av dem har minoritetsspråklig bakgrunn.
- Lærer ringer de foresatte og minner om at det er viktig å møte opp.

Modell 3

- En annen modell som har vært prøvd med hell, er følgende: Alle foreldre møtte på fellesmøte, men arbeidet foregikk i språkhomogene grupper. Det å snakke og skrive på eget språk medfører reell opplevelse av kompetanse – derfor denne organiseringen.
- Alle grupper diskuterte disse spørsmålene:
- - Hva ønsker du for ditt barn når det er 25 år? Hva må skole og hjem gjøre for at dette skal oppfylles?
- Svar og konklusjon etter diskusjon: Alle foreldre hadde det til felles at de ønsket at det skulle være et tett hjem-skole-samarbeid, at barna skulle lære høflighet og respekt, og at de skulle få god utdanning.

Svarene ble skrevet ned punktvis på flipover. Språkressurs oversatte og skrev på norsk, og dette ble så presentert for felles foreldregruppe (se også dialogmetoden).

Konklusjon

- Det er relativt høyt oppmøte på foreldremøtene, 80–90 % av elevene blir representert hver gang.
- Foreldre lar barna – også jentene – delta på overnattingsaktiviteter da de får mulighet til selv å være til stede.
- Noen grupper fungerer bedre enn andre. Enkelte kvinner føler ikke at de kommer så godt til orde sammen med menn fra egen etnisk gruppe.

Stormøter

Skoler arrangerer ofte stormøter med alle foreldre i alle basisgrupper i forbindelse med negative hendelser i nærmiljøet. Ofte har møtene et tema, som gjeng-problematikk, mobbing eller rus, men positive temaer kan også være aktuelle, som hvordan hjelpe barna med lekser, og hvordan barnet ditt kan bli flinkere på skolen. Disse tiltakene passer like godt på barneskoler som ungdomsskoler.

Skolens forberedelser

- Det er ofte lurt å invitere eksterne foredragsholdere fra for eksempel politiet eller barnevernet, forskere og psykologer til dette. Men skolens ledelse kan også

holde innlegg. Det kan være lurt å legge opp til gruppearbeid, slik at alle kan delta i diskusjoner.

- Det er lurt å skaffe tolk hvis det er mange språkgrupper som ikke behersker norsk.
- Det kan være lurt å ringe på forhånd til foreldre som ikke pleier å komme på møter.

Modell 1: Felles – deretter separat

Først samles alle, og deretter deles foreldrene i språkhomogene grupper, slik at de kan diskutere på eget morsmål. Hva kan man gjøre i fellesskap? Dette kan skape større engasjement fordi foreldrene behersker språket bedre. De slipper å tenke så mye gjennom det de sier. Dette kan oppsummeres i plenum på slutten av møtet.

Modell 2: Språkhomogene møter

Det går også an å invitere foreldre fra en språkgruppe på møte uavhengig av hvilke gruppe de tilhører. Man kan samarbeide med naboskoler og få tak i ressurspersoner som snakker det aktuelle språket. Slike møter kan bidra til å mobilisere hele lokal-miljøet til handling, noe som kan være viktig for å skape et trygt miljø for barna.

Organisering av barnepass

Mange minoritetsspråklige foreldre har mange barn og ikke noe sosialt nettverk som kan passe dem, slik at det er vanskeligere å prioritere møter på skolen. Men det finnes flere kreative måter å organisere barnepass på som ikke koster så mye. Man kan blant annet bruke skolens bibliotek eller SFO-område som lekeplass.

Barnepass som elevbedrift

På skoler som arbeider med elevbedrifter, kan ofte de eldste elevene passe de yngre. Den andre forelderen passer på. Hvis begge foreldrene kommer, kan den ene passe på de andre barna.

Søsken passer på

Eldre søsken kan oppmuntres til å komme på skolen når det er foreldremøte, og passe på yngre barn.

Assistenten på SFO

Skoler som har råd til det, kan bruke assistenter fra SFO til å passe barn.

Et tiltak mot uro og uakseptabel munnbruk

Fakta

Barneskole med ca. 300 elever, hvorav ca. 50 % er minoritetsspråklige. En tredel av disse har pakistansk bakgrunn.

Bakgrunn

Skolen opplevde at de pakistanske guttene hadde en uakseptabel munnbruk overfor jenter, og så det som problematisk og som seksuell trakassering. Skolens personale opplevde samtidig at disse guttene hadde liten respekt for dem. Det var mye uro på skolen, og mange lærere og elever følte seg utrygge.

Hva gjorde skolen?

Skolen ville arrangere et møte der bare de pakistanske fedrene skulle inviteres.

Målet med møtet var

å informere om hva norsk lov sier om likestilling mellom kjønn

- å informere om læreplanen og begrunnelsen for skolenes seksualundervisning
- å beskrive hva skolen oppfattet som uakseptabel atferd
- å informere om hvordan skolen vil reagere på denne typen episoder, og hvorfor
- å oppnå en felles forståelse mellom skole og hjem om hva som er uakseptabel atferd, og om hvordan hjem og skole kan ha en felles reaksjonsmåte

Det ble opprettet samarbeid med pakistansk morsmåslærer, som kunne være en ressurs dette arbeidet både gjennom sin kunnskap om kulturen og ved å fungere som tolk.

Møtet ble gjennomført

De fleste fedrene snakket godt norsk. Alt ble likevel tolket, og det var svært nyttig, både fordi tolken kunne forklare en del begreper og uttrykk som ble brukt, og fordi det gav tid til å tenke gjennom hva som ble sagt.

Skolen fortalte

- at det var vanskelig å få pakistanske gutter til å innrømme at de hadde gjort noe galt
- at jentene oppfører seg svært bra og oftest klarer seg bedre enn guttene skolefaglig sett
- at voksne passer godt på barna på overnattingsturer i skolens regi, og at gutter og jenter sover hver for seg på slike turer

- om norske verdier og tankesett som ligger til grunn for læreplanene og lovverket skolen må arbeide etter
- om norske grenser i forhold til hva som er seksuell trakassering, og hva som er akseptabel atferd på dette området
- at også norske foreldre er bekymret for barna sine, spesielt for jentene
- at nakenhet i forbindelse med bading ikke må forveksles med løssluppenhet og dårlig moral
- at også de fleste norske foreldre sterkt misliker det presset de unge utsettes for fra reklame, media og dårlige venner, med sex- og motepress, røyking og rus
- at de fleste norske foreldre misliker mye av det som formidles gjennom media – ting som ikke er representative for de fleste foreldres verdier – men at ytringsfriheten ikke gjør det mulig å forby dette

Hva sa fedrene som møtte opp?

- At de var svært fornøyde over å ha fått denne informasjonen
- At dette var viktig kunnskap som de aldri tidligere hadde fått, til tross for at noen hadde bodd 30 år i Norge
- At kunnskapen gav dem et svært godt grunnlag for selv å følge opp barna sine
- At det gav økt trygghet å få kunnskap om hvordan skolen jobbet, og at de forstod hensikten med seksual- og samlivsundervisningen
- At det var svært ille at sønnene deres utsatte norske jenter for uakseptabel munnbruk, og at de skulle snakke med guttene om dette og få dem til å slutte med det
- At det var ønskelig med flere møter av samme slag

Konklusjon

- Alle foreldre opplever å være engstelige for barna sine.
- De normer og verdier vi ønsker å oppdra barna våre etter, er i svært stor grad de samme.
- Dersom et tiltak som dette skal lykkes, må skolelederen være synlig og tydelig i oppfølgingsarbeidet.
- Avtaler, møter og kontakter må følges opp jevnlig. Skolen må ta ansvar for dette.

Tiltak mot bråk, uro og gjengdannelser i skolens nærmiljø

Fakta

Barne- og ungdomsskole i Oslo. 450 elever, derav 57 % minoritetsspråklige. De fleste har pakistansk bakgrunn. Mange av barna har minst én forelder som har bodd i Norge i over 20 år.

Bakgrunn

Bråket, uroen og gjengdannelsene skjedde ikke direkte i forbindelse med skolen, men i skolens nærområde, etter skoletid samt i helger og ferier. Noen av skolens elever var involvert, og de fleste av dem hadde minoritetsbakgrunn. Alle skolens elever opplevde situasjonen som utrygg. Politiet hadde flere ganger vært kontaktet av foreldre og beboere i området i forbindelse med bråket, men hadde ikke kunnet bedre situasjonen.

Hva gjorde skolen?

Skolen tok kontakt med alle instansene som allerede var involvert: politiet, helsesøster, barnevern, ungdomsklubben og FAU ved skolen.

- De ble enige om å arrangere et stort møte for alle foreldre der de ulike instansene skulle informere om situasjonen. De var enige om at det var svært viktig å få alle foreldrene til å møte, ikke minst minoritetsforeldrene.
- Morsmåslærerne ringte til alle foreldrene i sin språkgruppe. Dermed kunne de også si litt om bakgrunnen for møtet, høre på foreldrenes eventuelle spørsmål og oppklare misforståelser og uklarheter som kunne gjøre foreldrene skeptiske til å gå på møtet.
- Skolen prioriterte all virksomhet som kunne bidra til høyt oppmøte hos minoritetsforeldrene.
- Skolen, i samarbeid med FAU, drøftet opprettelse av natteravnsvirksomhet i nærområdet.

Møtet ble gjennomført

- Det var svært godt oppmøte, nær 100 % for de minoritetsspråklige foreldrene.
- De ulike instansene orienterte om situasjonen.
- Foreldrene var helt enige i at oppførselen som ble beskrevet, ikke kunne aksepteres.
- Foreldrene skulle snakke med barna sine om dette.
- Det ble enighet om å opprette natteravnsvirksomhet. Mange foreldre meldte seg, også minoritetsspråklige.

Konklusjon

- Tiltakene bedret situasjonen i nærmiljøet sterkt.
- Det ble arrangert et tilsvarende møte noen måneder senere.
- Etter dette forsvant i hovedsak den uønskede atferden.

- Mange minoritetsforeldre har engasjert seg i ulike typer samarbeid med skolen.
- Foreldrene ble i mye større grad kjent med hverandre.
- Skal slike tiltak lykkes og beholde sin positive effekt, må skolen ta ansvar for å følge opp tiltakene over lang tid.

Møte med foreldre med minoritetsbakgrunn i første årstrinn

Fakta

Barneskole med 380 elever, 20 % av dem har minoritetsbakgrunn. Den største elevgruppen på skolen har kurdisk og albansk som morsmål.

Bakgrunn for tiltaket

Skolen ønsker et bedre samarbeid med minoritetsspråklige foreldre, som tidligere har vært lite aktive. Skolen har førskoledager for elevene og foreldremøte for alle førstetrinnforeldre, men ønsker å legge mer vekt på minoritetsspråklige foreldre.

Forarbeid

- Skolen har en prosjektgruppe som arbeider med møtene.
- Gruppen hadde to møter i forkant og planla det med lærerne i 1. trinn.
- Det ble sendt et letleselig brev med hjem til foreldrene. Familien fikk besøk av skolen, enten den som hadde ansvar for minoritetsspråklige elever på skolen, eller helsesøster. Under besøket snakket man om møtet som skulle holdes, og hvor viktig det var å komme. Det ble også snakket litt om familien og om skolen.
- En i prosjektgruppen sørget for bespisning.
- Morsmålslærerne i 1. trinn – i alt fem – ble invitert til møtet.

Gjennomføring

- Formålet med møtet ble satt opp på tre plakater:
 - Vi skal bli kjent med hverandre.
 - Vi skal bli trygge på hverandre.
 - Vi skal få til godt samarbeid.
- Det var lagt opp til mye diskusjoner i språkgrupper med morsmålslærere. Alle bidrog i diskusjonene.
- Informasjon som ble gitt av skolen, ble oversatt av morsmålslærerne. Gruppene satte opp tre spørsmål hver, som ble besvart i plenum. Familien fikk mye informasjon om undervisningen i 1. trinn.
- Assistenter på skolen aktiviserte barna i SFOs lokaler. Servering.
- Alle foreldrene mente at møtet fungerte bra. Morsmålslærerne gav meget god respons.

Kommentarer og resultat

- Forarbeidet førte til at 100 % møtte opp. På det ordinære foreldremøtet – uten spesiell oppfølging av de minoritetsspråklige foreldrene – kom bare 10 % av disse.
- Foreldrene var veldig positive og syntes at møtet var nyttig.
- Møtet gir et godt grunnlag for videre samarbeid.
- Lærerne i 1. trinn blir bevisstgjort og trukket inn i arbeidet.

Foreldrenes første kontakt med skolen – førskoledagene

Fakta

Barne- og ungdomsskole i Oslo. 450 elever, derav 57 % minoritetsspråklige. De fleste har pakistansk bakgrunn. Mange av barna har minst én forelder som har bodd i Norge i over 20 år.

Bakgrunn

Skolen opplevde det som problematisk at foreldre uteble fra foreldremøter og foreldrekonferanser. Skolen forstod at dette kunne ha sammenheng både med at foreldrene hadde sin erfaring fra skoler der foreldresamarbeid ikke forekommer, og at de var utrygge på den norske skolen og usikre på hva som ble forventet av dem.

Hva gjorde skolen?

Skolen diskuterte hva den kunne gjøre for å øke foreldrenes tillit og forståelse for norsk skoles pedagogikk. De konkluderte med at det er svært viktig at foreldrenes første møte oppleves som positivt og meningsfylt, og at de blir møtt med respekt.

- Førskoledagene er foreldrene og barnas første møte med skolen. De arrangeres før sommerferien, ca. tre måneder før skolestart.
- Skolen satte av tid og mange lærere som skulle møte barna og foreldrene.
- Morsmåslærere var nøkkelpersoner, tolker og veiledere i forhold til sine respektive språkgrupper.
- Det var blitt bestemt hvem som skulle ha ansvar for de ulike gruppene, og hvilke barn som skulle gå hvor. Alle barna kunne dermed bli godt kjent med "sine" lærere, og omvendt.
- Sosiallærer besøkte familier med minoritetsbakgrunn for å bli kjent med dem før møtet.
- Alle foreldre og barn skulle få god tid til å snakke med og bli kjent med læreren sin.
- Alle foreldre og barn skulle få god tid til å snakke med morsmåslærer fra sin språkgruppe.
- Alle foreldre og barn skulle bli vist rundt på skolen av morsmåslæreren sin eller en av basisgruppens lærere.

Førskoledagene ble gjennomført:

- Både barna, foreldrene og lærerne opplevde dette møtet som trygt og godt.
- Barna gledet seg til skolestart og var langt tryggere på at det skulle gå bra.
- Lærerne opplevde også at de fikk god kontakt med foreldrene og et svært godt utgangspunkt for foreldresamarbeid.

Konklusjon

- Tiltaket gav en trygghet som ble en svært god plattform for hjem-skole-samarbeidet for resten av skoletiden. Det føltes trygt å komme til skolen på konferanser og møter.
- Tiltaket førte til at radikalt flere møtte opp på foreldremøter.
- Barna fikk en tryggere og bedre skolehverdag.
- Foreldrene føler seg tryggere på at barna har det bra på skolen, og det er lettere for dem å ta kontakt med skolen når det er noe de er usikre på.
- Tiltaket må forankres i skolens tiltaksplan, og skoleledelsen må ta ansvar for å følge det opp.

Kommentar

Det er vanlig at skoler har førskoledager. Det som er spesielt med dette eksemplet, er erkjennelsen av at minoritetsforeldre sannsynligvis ikke selv har gått i en norsk skole, kanskje ikke på noen skole i det hele tatt. De er derfor langt mer usikre enn norske foreldre. Det er allmennmenneskelig å holde seg vekk fra situasjoner der man føler seg utrygg, der man er redd for å si eller gjøre noe som andre oppfatter som dumt. Det er derfor viktig at skolen setter av større ressurser til førskoledagene for at foreldrene skal oppleve trygghet i sin egen foreldrerolle og at de får god kontakt med skolen fra første dag.

Overgang mellom barneskole og ungdomsskole

Bakgrunn

Skolen har et godt forhold til foreldrene og ønsker å sikre at de fortsetter samarbeidet med ungdomsskolen. De hadde først et orienteringsmøte med alle foreldrene, men ikke alle de minoritetsspråklige foreldrene kom. Skolen tilrettela for at foreldrene skulle bli trygge på ungdomsskolen, ved at de arrangerte det første møtet et sted foreldrene kjente fra før og var trygge.

Forberedelser

- Det ble avtalt et program med ungdomsskolen.
- Barneskolen ringer og minner foreldrene på møtet.
- Morsmåslærere fra barneskolen ble invitert.
- Det ble organisert barnepass for barna siden hele familien var invitert.

Møtet ble gjennomført

- Fra ungdomsskolen kom rektor, sosiallærer, helsesøster, lærere og to elever med minoritetsbakgrunn.
- De fortalte om hvordan skolen var lagt opp, gruppens sammensetning, karakterer, hva sosiallærer gjør. Elevene fortalte fra sitt perspektiv.
- Familiene stilte spørsmål og fikk hjelp fra morsmåslærerne.
- Alle familiene stilte opp.

Åpen skoledag

Fakta

Barneskolen har ca. 40 % minoritetsspråklige elever med forskjellig nasjonalitetsbakgrunn. De fleste har urdu som førstespråk.

Bakgrunn

Skolen opplevde det som problematisk at foreldre uteble fra foreldremøter og foreldresamtaler. Skolen ville gjøre skolen mer åpen ved å vise for foreldrene hva som skjedde på skolen, og gi dem en sjanse til å delta på skolerelaterte aktiviteter.

Hva gjorde skolen

- Gjennom flere år har skolen arrangert en åpen skoledag om ettermiddagen.
- Foreldrene får melding om åpen skoledag med ranselpost.
- Åpen skole er lagt opp som en vanlig skoledag der elevene må møte opp.
- De som kommer, får se hva elevene gjør på skolen, og foreldrene får prøve seg på noen av tingene.
- Klassen er organisert i baser: 1.–3. trinn for seg, 4.–6. trinn for seg.
- Foreldrene får anledning til å se seg omkring på skolen.
- Foreldrene får anledning til å snakke med kontaktlærerne og stille uformelle spørsmål. Foreldrene tar med seg mat.
- Morsmåslærere er til stede og kan forklare ting på forskjellige språk.
- Foreldrene kan se hva elevene har gjort i løpet av året (utstilling), og prøve seg på noen av aktivitetene selv (male, brette papir osv.).
- De litt større barna presenterer det de har gjort.
- Det ble også arrangert større verksted som storyline-verksted, film fra uteskolen osv.

Åpen skoledag ble gjennomført

- Både barna, foreldrene og lærerne opplevde dette møtet som trygt og godt.

- Lærerne opplevde også at de fikk god kontakt med foreldrene og et svært godt utgangspunkt for foreldresamarbeid.
- Generelt ble alle barna representert av en foresatt.
- I 2003 har det vært høyere oppmøte på åpen skole i en base der også tanter og besteforeldre kom, slik at en klasse på 28 elever fikk et oppmøte på 90 foresatte.
- Det er viktig at det er uformelt, og at lærerne og de foresatte slapper av.
- Både foreldrene og barna selv får anledning til å være stolte.

Konklusjon

- Tiltaket gav en trygghet som ble en svært god plattform for hjem-skole-samarbeidet for resten av skoletiden.
- Tiltaket førte til at radikalt flere møtte opp på foreldremøter.
- Oppmøtet ble bedre over tid ettersom foreldrene fortalte hverandre at det var bra.
- Foreldrene føler seg tryggere på at barna har det bra på skolen, og det er lettere for dem å ta kontakt med skolen når det er noe de er usikre på.
- Foreldrene får se en annen side av barna enn det de ser hjemme.
- Høyt oppmøte avhenger av at lærerne i basene samarbeider godt.

Tiltak type 2:

Arbeid med foreldregrupper

Selvdrevne språkhomogene aktivitetsgrupper

Fakta

Barneskole med 20 % elever med flerkulturell bakgrunn. Den største elevgruppen har vietnamesisk som morsmål (36 av totalt 261 elever).

Bakgrunn

Det har vært lite deltakelse på foreldremøter blant minoritetsspråklige foreldre, spesielt blant de vietnamesiske, som ofte ikke behersker norsk så godt.

Samarbeidet med foreldrene

Skolen begynte å arrangere språkhomogene møter med vietnamesiske foreldre. Det var viktig å finne et mindre og mer intimt personalrom fremfor aulaen, som var for stor. Møtene ble planlagt på forhånd i prosjektgruppen. På møtene deltok rektor, inspektør og lærere.

Nedenfor skisserer vi et eksempel på en prosess. Møteinnkalling ble sendt ut med ranselpost.

- Første møte: Gir info om norsk skole. Hva mener dere? var et viktig spørsmål. Åtte personer kom. De var opptatt av disiplin, respekt og vanlig "folkeskikk". Det ble skrevet referat, og ting foreldrene mente var viktige, ble notert. Eksempel: rutiner for bursdager, dårlige norskkunnskaper blant foreldrene, kunnskap om den norske skolen, lite kontakt med norske foreldre.
- Andre møte: En foreldrerepresentant og lærer ringte rundt, og elleve personer kom. I innkallingen stod det at det var viktig at foreldrene møtte opp. Skolen fulgte opp poenger som ble tatt opp på det første møtet. Begynte med *dialogspill* for å fordele ansvar (se neste kapittel). Foreldrene ble vist omkring på skolen.
- Tredje møte: Fortsatte med dialogspill. Se neste eksempel.
- Fjerde møte: Bare damer kom, ingen tolk. En av mødrene som var litt flinkere i norsk, oversatte. Det virket som om de snakket lettere når det bare var mødre, og de kom med forslag om svømmegruppe.
- Femte møte: Praktisk og konkret om hvem som var ansvarlig kontaktperson.
- Sjette møte: Oppfølging.

Oppmøtet var varierende, men rundt ti familier var stort sett representert.

FUGs dialogspill kan
bestilles her: [bestilling@
fug.no](mailto:bestilling@fug.no)

fug.no/materiell

Konklusjon

- Foreldrene opprettet en egen gruppe som hadde ansvar for svømmehallen én gang i uken. En nøkkel går på omgang. De lager vafler etterpå og har sosial omgang der de kan diskutere skolen og barna. Skolen blir invitert når det er behov for informasjon.
- Antall oppmøtte er ikke alltid et mål på hvor vellykket møtene er. Det er mange grunner til at foreldrene ikke kan komme. Det tar tid før de prioriterer å komme på møter.
- Foreldrene føler seg tryggere når de skal henvende seg til skolen, og det er flere henvendelser.
- Alle elever som vil, kan delta.
- Skolen synes at dialogspillet var nyttig, har lært av denne erfaringen og vil fortsette med dette.

Ting tar tid – man får ikke resultater med det samme.

Tips til andre

- Ting tar tid – man får ikke resultater med det samme.
- Vær tålmodige.
- Tolk er viktig i de første møtene. Det bør være en GOD tolk.
- Behovet for skriftlig informasjon er lite – det er viktig å etablere en dialog.
- Ta foreldrene på alvor og vis dem at noe skjer, når de kommer med innspill.

Dialogmetoden – utvikling av sosial kompetanse

Gjennom dialogmetoden kan man på en enkel måte få foreldre, foreldre og lærere eller foreldre, elever og lærere til å delta i en samtale som avklarer følgende:

- Hvilke verdier og normer bør være sentrale for barna og de unge?
- Hvilke sosiale ferdigheter bør barn/unge tilegne seg?
- Hva bør hjem og skole samarbeide om?

Dialogmetoden

- gir ingen fasitsvar
- gir ingen vinnere eller tapere (men barna blir vinnere dersom foreldrene engasjerer seg i barnas opplæring i et nært samarbeid med skolen)
- inviterer foreldre til å ta del i en diskusjon om barnas opplæring og utvikling
- inviterer foreldre til å snakke sammen, lytte til hverandre, lære av hverandre og forstå
- at undervisningen kan ha flere innfallsvinkler enn man selv ser
- hjelper foreldre og lærere til å bli klar over hva de kan gjøre sammen

Temaene er typiske samtaletemaer. En må diskutere for eventuelt å komme frem til en konsensus. Svaret er ikke gitt på forhånd.

Arbeid i grupper

Deltakerne deles inn i grupper på fem–seks personer (maks åtte). Det kan være rene foreldregrupper, grupper sammensatt av foreldre og lærere eller grupper bestående av både foreldre, elever og lærere.

Grunnarbeid

Gruppene blir utfordret til å svare på for eksempel følgende spørsmål:
Hvilke sosiale ferdigheter bør det forventes at barna mestrer dette skoleåret?

Spørsmålet kan besvares på to måter:

Alternativ 1:

Det er et åpent spørsmål som stilles til gruppene, med helt åpne svarmuligheter. Del-

takerne blir bedt om å lage en liste med momenter som svar på spørsmålet. Listen danner utgangspunktet for videre arbeid. (Se "Fase 2" senere i dette eksemplet.)

Alternativ 2:

I stedet for å finne momentene selv får deltakerne en ferdig utarbeidet liste med svaralternativer. NB! En slik liste er ikke en fasit. Man kan også bruke en ferdig liste og justere ut fra den før man går i gang med arbeidet.

På neste side er et eksempel på en liste. Momentene er hentet fra 5. årstrinn på en skole.

1) Å rydde etter seg	14) Å si fra når jeg er lei meg
2) Å gjøre ordenselevarbeid	15) Å høre etter når noen forteller
3) Å ha gode ideer	16) Å snakke klart og tydelig
4) Å komme presis til timer og avtaler	17) Å be om ordet i gruppen
5) Å passe på at ingen er alene i friminuttene	18) Å være en god venn
6) Å sette i gang arbeid på egen hånd	19) Å trøste andre
7) Å takke	20) Å si fra når noen blir ertet
8) Å vente på tur for å bruke ting	21) Å la andre jobbe i fred
9) Å velge arbeidsmetode selv	22) Å være stolt over egne prestasjoner
10) Å si positive ting til andre	23) Å ha en akseptabelt språkbruk
11) Å ta vare på egne ting	24) Å samarbeide med andre
12) Å ta vare på naturen	25) Å følge med i timen
13) Å gjøre arbeidet mitt ferdig	26) Å planlegge arbeidsdagen

Moment	Ja, dette er viktig	Nei, dette er ikke viktig	Tvilsomt om dette er viktig

Fase 1

Gruppearbeid, plassere momentene i ja-, nei- eller tvilsomt-kolonnen

Oppgaven er å fordele svaralternativene i de tre kolonnene. Alle i gruppen må være enige om plasseringen av momentene under de ulike kolonnene. Dersom det er dissens, må en diskutere seg frem til enighet før en går løs på neste svaralternativ. Hvert svaralternativ kan bare plasseres i én kolonne.

Fase 2

Gruppearbeid, avklaring av ansvar

Gruppene tar svarene under ja-kolonnen og drøfter hvem som har ansvar for at barnet tilegner seg denne kunnskapen/ferdigheten/holdningen.

- 1) Er det hjemmet?
- 2) Er det skolen?
- 3) Er det et felles ansvar for hjem og skole?

Her kan man også bruke et skjema, for eksempel:

Ja-moment	Hjemmet har ansvaret	Skolen har ansvaret	Hjem og skole har felles ansvar

De ulike svaralternativene fordeles på kolonnene. Et svaralternativ kan ikke settes opp under flere kolonner.

Fase 3

Gruppen arbeider videre med momentene under kolonnen "Felles ansvar" og diskuterer så konkret som mulig:

Hvordan skal vi arbeide sammen for å realisere disse målene, som er et felles ansvar for skole og hjem?

Fase 4

Hver gruppe blir bedt om å plukke ut de tre viktigste momentene under kolonnen "Felles ansvar".

Fase 5

Oppsummering i plenum der en snakker om prosessen som en har deltatt i:

- Var det spørsmål som vakte særlig diskusjon?
- Kom det frem synspunkter som gruppene ønsker å dele med de andre? (Hver gruppe presenterer de tre viktigste punktene.)
- Gruppene presenterer forslag til hvordan en konkret kan tenke seg å utvikle samarbeidet mellom hjem og skole for å realisere målene. (Diskuterer forslagene i plenum.)
For at dette opplegget skal fungere bra, bør det være en leder og en tidtaker.

Fase 6

Kontaktlærer og foreldrekontakter setter opp en "avtale" eller arbeidsplan over hva som skal følges opp systematisk, og hvem som har ansvar for hva.

Oppfølging kan for eksempel gjøres

- på konferansetimer
- på møter der vi utveksler erfaringer og lager retningslinjer for veien videre
- ved hjelp av evalueringsskjemaer
- i elevsamtaler
- gjennom muntlig og uformell kontakt mellom hjem og skole

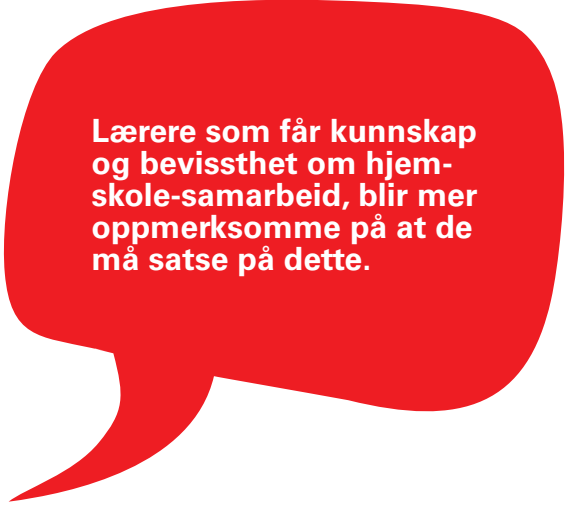
Noen kommentarer til metoden:

Oppgavene for leder:

- Lede prosessen (det er absolutt en fordel at lederen har vært med på et slikt opplegg selv)
- Introdusere oppgavene
- Se til at deltakerne er aktive og følger spillereglene
- Om nødvendig provosere frem en diskusjon i gruppene
- Hjelp til i gruppene dersom det "låser" seg for dem

Metoden kan brukes på ulike temaer, for eksempel

- Verdispørsmål
- Trivselsspørsmål
- Enkeltfagene (heimkunnskap, norsk ...)

Lærere som får kunnskap og bevissthet om hjem-skole-samarbeid, blir mer oppmerksomme på at de må satse på dette.

Høst- og vårgupper: tiltak for å engasjere foreldre

Fakta

Barneskole i Fredrikstad med ca. 20 % minoritetsspråklige elever. Denne andelen har vokst raskt de siste årene.

Bakgrunn

Skolen ser på det som viktig at foreldre engasjerer seg i skolen. Skolen er vant til å få nye elever i midten av skoleåret og synes at det er viktig å få foreldrene på banen så tidlig som mulig.

Hva gjorde skolen?

- Lærere inspirerte foreldre til å samarbeide ved å oppmuntre og støtte dem.
- Fra administrasjonens side er det viktig å bevisstgjøre lærere med kunnskap om hjem-skole-samarbeid. Det kan være nyttig å bruke eksterne forelesere til dette. Samtidig er personlige egenskaper viktig. Læreres holdning fra før og i forhold til hva de står for som lærere påvirker samarbeidet med foreldrene.
- Læreren deler klassens foreldre i to, der hver foreldregruppe har ansvar for å organisere tiltak og aktiviteter for elevene gjennom det halvåret de har blitt tildelt, enten høst eller vår. Høst- og vårgruppen blir innkalt til planleggingsmøter ved hjelp av telefon eller ranselpost av den foreldereren som har fått denne oppgaven. I noen klasser får de litt tid etter foreldremøtet til å planlegge.
- Foreldrekontaktene og høst- og vårgruppene arrangerer juleavslutning og sommeravslutning, og i noen grupper tar de også initiativ til andre aktiviteter gjennom skoleåret.
- En fast avtale er at foreldrene og barna møter opp på skolen før de går videre til aktiviteten. På denne måten finner alle frem.
- Det blir også laget kart, slik at ingen går seg vill når de skal videre på lengre turer.
- Det ringes til foreldrene i basisgruppen, og spesielt til de som vanligvis ikke kommer på arrangementer.
- I noen av familiene hvor det er to foreldre, går den ene på møtet mens den andre er barnepasser. (Det er ikke nødvendig at alle familiene som kommer, deler seg.) Barnepassen foregår i SFOs lokaler.
- Eksempler på aktiviteter som gruppene arrangerer: skitur, grilltur, skøytetur, bading.
- Lærere og foreldrekontakter får skjemaer som de fyller ut om temaer på møtet, hvor mange som kom, hvorfor foreldrene ikke kom, osv.

Konklusjon

- Lærere som får kunnskap og bevissthet om hjem-skole-samarbeid, blir mer oppmerksomme på at de må satse på dette.

- Foreldre som får oppmuntring og støtte til hjem-skole-samarbeidet, blir mer motiverte, men det avhenger også litt av hjemmesituasjonen. De som er alene med barn, har for eksempel ikke så mye kapasitet som andre.
- Foreldre med minoritetsbakgrunn kommer på møter hvis de blir fulgt opp. Det er kanskje en større barriere i begynnelsen, slik at de trenger mer oppfølging, men etter hvert deltar de også mer aktivt.

Tiltak for å inkludere nye minoritetsspråklige elever og foreldre

Fakta

Barneskole i Fredrikstad. Ca. 20 % minoritetsspråklige elever. Denne andelen har vokst raskt de siste årene.

Bakgrunn

Skolen ligger i en kommune som mottar mange flyktninger både direkte og som en konsekvens av sekundærflytting innad i landet.

Hva gjorde skolen?

- Lærere inspirerte foreldrekontakter til å ta et spesielt ansvar i forhold til nye foreldre, også foreldre med minoritetsbakgrunn ved å øke deres kunnskap om gruppen og forklare situasjonen deres i det nye hjemlandet.
- Foreldrekontakter får i oppgave å ta imot nye familier, besøke dem og trekke dem med på møter og andre aktiviteter.
- Nye elever blir tatt vel imot ved at gamle elever presenterer nye barn for andre i gruppen.
- Lærere motiverer til dette ved å spørre: "Hvem vil være sammen med x i dag?" Den eleven som vil, blir en slags fadder for en dag.
- Inspektør intervjuer minoritetsspråklige foreldre og finner ut hvor familien bodde før de flyttet hit, hvordan skolen var, hvordan barna gjorde det på skolen, litt om familiesituasjonen. Spørsmålene er i noen grad basert på FUGs kartleggings-skjema. Alle foreldrene har satt pris på det.
- Når det er felles aktiviteter på skolen eller avslutninger, ringer foreldrekontakt til foreldrene, og spesielt de foreldrene som har en tendens til ikke å delta på møter og aktiviteter.
- Ved mangel på barnepass: I noen av familiene hvor det er to foreldre, går den ene på møtet mens den andre er barnepasser. (Det er ikke nødvendig at alle disse familiene gjør det slik.)

Konklusjon

- Oppmøtet på avslutninger og foreldremøter har økt.
- Det er lettere å bli kjent når det er noen som tar seg spesielt av deg i oppstartsfasen.
- Både skolens administrasjon, lærere, foreldre og elever får sine ansvarsområder i mottakelsen av nye familier.

- Skolen kan lettere tilpasse opplæringen for elevene når de kjenner familien og dens situasjon.

Mange flyktninger har en del ting å slite med, slik at det vil ta lengre tid før de tar initiativ til aktiviteter. Men de deltar gjerne med å lage mat og lignende.

Somalisk leksehjelp og foreldresamarbeid

Fakta

37 somaliske elever fra hele Oslo bruker dette tilbudet, som er lokalisert til Tøyen skole. Seks studenter underviser, hvorav fem er somaliere. Elevene får servert mat fra 16.00 til 16.30. Undervisningen varer i tre timer.

Bakgrunn

Somaliske studenter så at mange somaliske elever i grunnskolen falt gjennom fordi de ikke forstod undervisningen og tekstene i lærebøkene. De ønsket å gjøre noe med dette. Somalisk student- og akademikerforening, Norsk Somalisk Råd og Primærmedisinsk verksted har sammen tatt initiativet til dette prosjektet.

Elevene som har deltatt i prosjektet, har hatt en radikal forbedring i sine skoleprestasjoner.

Samarbeidet med foreldrene

- Alle foreldrene har mobilnummeret og hjemmenummeret til lederen for prosjektet.
- Prosjektet har foreldremøter to ganger i året. Til de første møtene ble det sendt skriftlig innkalling med oppfølging over telefon.
- Til det siste møtet var innkallingen bare skriftlig, på somalisk. Brevet ble sendt med barna.
- På dette siste foreldremøtet, i september 2002, var samtlige barn representert.
- Foreldrene stilte mange spørsmål om barna sine og om ulike forhold som gjelder barnas ordinære skole.

Konklusjon

- Det er mye lettere å komme i dialog når foreldrene kan bruke sitt eget språk.
- Foreldremøtene på leksehjelpen oppleves som meningsfulle og opplysende, og foreldrene opplever at de møtes med respekt.
- Foreldrene kan stille alle slags spørsmål uten å være redde for å dumme seg ut.
- Studenter med minoritetsbakgrunn er svært verdifulle ressurspersoner som kan brukes i samarbeidet mellom hjem og skole.
- Det er lettere å ta opp følsomme temaer på morsmålet sitt, og det er lettere å møte forståelse hos en som har samme kulturbakgrunn.
- Å diskutere forhold man er uenige om, er mye enklere på morsmålet.

- Etter slike diskusjoner har foreldrene langt bedre forutsetninger for å forstå læreplanene og skolens måte å arbeide på. De kan bedre veilede barna sine.

Vennegrupper og foreldresamarbeid

Fakta

Elevene ved skolen er fra 30 forskjellige nasjoner og snakker 25 forskjellige språk. Hele 90 % av dem har flerkulturell bakgrunn. Den største elevgruppen på skolen har urdu som morsmål. Kun ca. 10 % av elevene har norsk som morsmål.

Bakgrunn

I en gruppe på 3. trinn med 20 elever der nesten alle har minoritetsbakgrunn, har det vært lavt oppmøte på foreldremøter. Vanligvis kommer bare fem til sju foreldre på møtene. Det er mye bråk og slåssing i gruppen. En søster og en far tok initiativ til å sette i gang en ny måte å samarbeide på. Læreren har vært veldig positiv og har arbeidet hardt for å få til opplegget. Målet var at elevene skulle bli bedre venner.

Samarbeidet med foreldrene

- Det ble dannet en prosjektgruppe med lærer og to foresatte som planla opplegget.
- Foreldre ble innkalt til et informasjonsmøte. De som ikke kom, ble ringt opp av foreldrene som kom (og snakket samme språk), eller av lærer, som forklarte på norsk.
- I tillegg fikk foreldrene informasjon gjennom ranselpost.
- Flere foreldre var skeptiske i begynnelsen, selv om de gikk med på å gi opplegget en sjanse.
- Elevene ble delt opp i tre grupper på seks–sju elever der de var blandet i størst mulig grad, slik at de som ikke kjente hverandre fra før, kunne bli kjent.
- I mindre grupper var det lettere å få elevene til å diskutere vanskelige temaer, som for eksempel mobbing. Hver uke skal alle elevene hjem til en av familiene fra kl. 17 til 19 for å gjøre lekser og spise litt. Familien skulle også finne på noen andre aktiviteter, som for eksempel å bake, lage mat, se på barne-TV, høre eventyr eller sy lappeteppe.
- Hver mandag ringte familien som hadde ansvar for aktiviteten, rundt til de andre for å si hvilken dag som passet best denne uken.
- Lekselesing var hovedaktiviteten, og de foreldrene som ikke kunne hjelpe selv, fant slektninger eller søsken som kunne.
- Elevene ble brakt og hentet av foreldrene sine, slik at foreldrene fikk truffet hverandre.
- Da det ble arrangert oppfølgingsmøter, møtte alle foreldrene opp, og alle var svært positive!
- Foreldrene ønsket flere møter der de kunne bli bedre kjent.

- Det var viktig å lage regler for foreldre som ikke kunne ha vennegruppen hos seg, slik at de kunne si fra tidlig. Det er lett å utsette til siste liten, og da er det plutselig ingen som kan ta over.
- Hvert halvår kan gruppene byttes, slik at flere blir kjent med hverandre.

Konklusjon

- Samarbeidet mellom foreldrene ble enklere og bedre ved at barna ble kjent med hverandre.
- Foreldre ble kjent med hverandre fordi de fikk anledning til å treffes. Flere var naboer eller bodde i samme gate uten at de visste om hverandre fra før.
- Foreldrene ønsket mer kontakt når de først så at det hadde en funksjon, og de hadde ikke noe imot å delta på foreldremøter. Nesten alle møtte opp på alle møtene.
- Barna trives bedre på skolen, og faglig har de blitt sterkere i norsk og matematikk.
- Elevene kunne hjelpe hverandre med leksene, og flere forstod hvordan læreren hadde det når de bråkte eller ikke ville høre på.
- Alle gruppene mente at gruppene fungerte bra, og ville fortsette etter et halvt år. Det er viktig å følge opp de foreldrene som føler seg usikre i begynnelsen.

Tiltak type 3: Andre samarbeidsmåter

Foreldresamarbeid med lesing som samarbeidsarena

Gruppen per i dag

21 elever der flesteparten ved skolestart i 1. trinn var svake i norsk. En flerkulturell gruppe der albansk og tyrkisk språkgruppe er dominerende. I tillegg er flere andre språkgrupper representert i basisgruppen. Kontaktlærer er tospråklig norsk/tyrkisk.

Forberedelser til oppstart i 1. trinn

- Innkjøp av bøker på forskjellige språk, slik at foreldre kunne lese på sitt språk hvis de ikke behersket norsk, samtidig som elevene skulle kunne bruke morsmålet sitt.
- Lagde avtaler med skolebibliotek eller nærmiljøbibliotek om lån av bøker.
- Lagde avtaler med foreldre som skulle til hjemlandet og hadde mulighet til å kjøpe bøker på andre språk.

Organisering i 1. trinn

- Det ble lagt opp til at elevene skulle lese to–tre bøker i uken. Noen elever leste flere, andre leste færre.
- Elevene kunne selv velge bøker, men lærer gav veiledning.
- Foreldre ble innkalt på møter der de fikk opplæring i hvordan de skulle følge opp barna. De skulle lese for barna hver dag når de var små, og deretter skulle de høre på når barna leste.
- Elevene begynte å lese på egen hånd så snart de hadde knekt lesekoden på morsmålet. De overførte ganske fort lesekunsten til norsk.
- Enkelte elever fikk dessverre ikke den ønskede oppfølgingen hjemme. De var likevel ivrige etter å "lese" og valgte da billedbøker som de studerte, slik at de klarte å oppfatte meningen med boken. De gjenfortalte innholdet når de kom på skolen.
- Det var egne møter for tyrkiske foreldre som ikke behersket norsk.
- Elevene satt i ring, i gruppe eller to og to og fortalte hverandre hva de hadde lest hjemme. Dette var godt innøvd og ble raskt en rutine.
- Noen ganger skrev elevene en kort oppsummering av det de hadde lest.
- Lærer jobbet med å utvide elevenes vokabular gjennom hele uken.

Konklusjon

- Foreldrene var mer engasjert i elevenes skolegang fordi de følte seg nyttige.

- Høyt oppmøte på foreldremøter, og ettersom foreldrene var vant til systemet, trengte de ikke å ringes opp – en lapp i ranselen holdt.
- Elevene fikk lese bøker etter det nivået de befant seg på.

3. trinn

- Det plukkes ut norsk litteratur som skal leses hjemme. Foreldrene er til stede mens barna har lesetid, slik at de kan snakke litt om innholdet i boken.
- Elevene leser jevnlig på skolen så læreren kan måle fremgang.
- Elevene fører logg over det de leser. Det er stor interesse og oppmerksomhet rundt litteratur i gruppen. Elevene er svært interessert i hva og hvor mye andre leser.
- Stolthet og mestringsfølelse. Dette klarer jeg!
- Foreldrene har en viktig rolle som pådrivere. Stort engasjement.

Morsmålets betydning

Kartleggingstest i 2. trinn på morsmål og norsk viste at denne gruppen hadde mye bedre resultat enn de to andre basisgruppene på trinnet.

Ukeplan som samarbeidsarena

Modell 1: tosidig ukeplan

En ukeplan med fire deler:

- Hva læreren gjennomgår den uken – elevene fyller ut selv
- Lekser fordelt på fagene
- Beskjeder til foreldrene
- Spørsmål som elevene må svare på: Hvordan har uken vært, har du blitt plaget, har du plaget noen, har du sett noen som har blitt plaget osv
- Elever skriver under hvis de har blitt lest for
- Lærers vurdering av hvordan det har gått den siste uken
- Læreren gjennomgår planen hver fredag med elevene for å se om de har gjort leksene.

Modell 2: egnevaluering

- Tosidig plan hvor det både gis et kort resymé over uken som gikk, og en oversikt over hva kommende uke inneholder. Positive tilbakemeldinger på det som har fungert bra, og råd om det som bør endres eller bli bedre.
- Side 2 er en lekseplan, en veldig detaljert plan over ukens lekser. Eleven skal også til oppsummeringen tenke gjennom hvilke ting han/hun har arbeidet med

som har vært bra. Det skal komme frem hvem som har sjekket leksene. Foreldrene skal skrive under på at de har gjort det som forventes av dem.

- Ukeplanen oppsummeres sammen med lærer, og lærer skriver kommentar til den enkelte.

Modell 3: sekssidig ukeplan

Første side: resymé over hvordan det går med eleven

Andre side: hvordan det gikk med de forrige leksene

Tredje side: hva som skal skje i timene førstkommende uke

Fjerde side: lekser denne uken

Femte side: tilbakemelding fra elevene

Sjette side: generell informasjon – telefonnummer til skolen, læreren osv.
Læreren gjennomgår ukeplanen med eleven hver mandag.

Andre tips

- Elevene har ukeplan som foreldrene skal involveres i.
- Det er individuelle ukeplaner for hver elev.
- Planen er fylt ut av lærer.
- Det skal stilles klare, men realistiske krav.
- Leksene er tilpasset hver elev. Planen fylles ut av eleven selv innenfor gitte rammer.
- Foreldre skriver hver dag under på at eleven har lest for dem. Ulike lesebøker i elevgruppa, opptil ti forskjellige i gruppen.
- Ukeplan og leksearbeid gjennomgås hver fredag med hver enkelt elev. Viktig dialog med hensyn til læringsutbytte og relasjonsutvikling elev-lærer. Lærer vurderer ukens arbeid, det skrives en kommentar/tilbakemelding til foresatte. Denne sendes hjem og skal underskrives av foreldrene.

Konklusjon

- Foreldrene skriver under for hver uke og kan skrive kommentar.
- Foreldrene kan skrive på sitt eget språk hvis de ikke kan norsk.
- Foreldrene kan lettere følge med på det barna gjør på skolen.
- Ukeplanen kan gjennomgås på konferansetimen.

Hvordan øke arbeidsinnsatsen og bedre karakterene – ansvarliggjøring av foreldre og elever

Fakta

Elevene ved ungdomsskolen er fra 28 forskjellige nasjoner og snakker 24 forskjellige språk. 20 % av dem har flerkulturell bakgrunn. Over halvparten av disse har vietnamesisk som morsmål.

Bakgrunn

10. trinn hadde dårlig arbeidsmoral, og skolen så at de antageligvis ikke ville få så gode karakterer som de fikk til sommeren i 9. trinn. Lærerne hadde observert denne tendensen gjennom høsten ved å se på både arbeidsinnsatsen, prøver og skriftlige innleveringer.

Samarbeidet med foreldrene

- Skolen besluttet å finne en måte å ansvarliggjøre målgruppen på og kontaktet FAU for å finne en løsning.
- FAU besluttet å arrangere et foreldremøte.
- Skolen sendte ut innkalling til foreldre og elever – elevene hadde møteplikt.
- Det var først et felles informasjonsmøte i auditoriet hvor skolens ledelse la frem karakterstatistikker og annen informasjon, presenterte arbeidsformen og "påla" foreldrene å bidra konstruktivt.
- Etter en felles kaffepause med alle elevene på kantina var det møte i alle basisgruppene (ca. 20 elever).
- Stort sett alle elevene var til stede, og 60–70 % av foreldrene kom.
- Foreldrene og elevene ble delt opp i grupper, slik at de ikke jobbet med egne barn, og fikk en innføring i "dialogmetoden" (s. 30), der målet er å diskutere og ansvarliggjøre målgruppen i forhold til en rekke oppgaver knyttet til hvordan man kan øke arbeidsinnsatsen og bedre karakterene, og hva henholdsvis elevene, foreldrene og lærerne kan gjøre.
- Diskusjon foregikk mellom foreldre og elever. Lærerne var observatører og styrte den korte og umiddelbare oppsummeringen etterpå.
- Det ble sendt ut et fylldig referat.

FUGs dialogspill kan bestilles her: bestilling@fug.no

fug.no/materiell

Viktig å huske

- Det er viktig å gi gode instruksjoner i forhold til at alle kan bidra, og det er meningen at man skal komme med positive forslag, ikke skylde på andre.
- Noen gikk i forsvar, slik at det ikke var så effektivt.
- Det er viktig å ikke kritisere andre for hva de har gjort eller skulle ha gjort.

Konklusjon

- Elevene jobbet hardere og var mer motivert.

- Foreldrene fulgte opp barna bedre.
- Elevene fikk bedre karakterer.
- Foreldrene fikk mer innsikt i hva barna holder på med på skolen, og det ble lettere å ta ansvar.

Helhetlig foreldresamarbeid i en flerkulturell gruppe på 4. Trinn

I de fleste tilfeller holder det ikke bare å ha et møte; samarbeidet må følges opp på flere arenaer.

Basisgruppen

4. trinn der 100 % av elevene er minoritetsspråklige. Elevene kommer fra Kosovo, Tyrkia, Pakistan, Vietnam, Somalia og Sri Lanka.

Foreldrekontaktmøte

Foreldrekontaktene og deres vara møtes til forberedelse hjemme hos kontaktlærer før foreldremøtene. Foreldrene setter stor pris på at de kan møtes på en slik måte i en koselig og lett atmosfære.

Foreldremøtene

Foreldremøtene er stort sett møter der lærerne informerer. Kontaktlærer og foreldrekontakter mener de foresatte trenger en felles møteplass – de trenger å se hverandre. Det legges stor vekt på gode rammer, trivsel og hygge. Det er gjennomsnittlig 16–18 hjem representert på slike møter. Innkalling til foreldremøtet sendes med elevene i god tid før møtet, og det kommer flere påminnelser på ukeplanen.

Konferansetimer

Det settes alltid av minst én time til samtale med den enkelte. Dersom dette ikke er nok, avtales ekstra tid. Foreldrene får tilsendt en liste med datoer og ulike klokkeslett. De krysser av på den tiden / de tidene det passer for dem. Kontaktlærer samkjører dette og sender tilbakemelding om hvilken tid den enkelte skal møte. På forhånd sendes det hjem en liste med punkter som skal tas opp i samtalen med eleven, foreldrene og læreren.

Det settes også av tid til bare foreldre og kontaktlærer, slik at foreldrene skal få anledning til å snakke en del om seg selv. Slik blir læreren godt kjent med de voksne. Aktuelle spørsmål som stilles til alle foreldrene i dette forumet, er:

- Hva ønsker du for barnet ditt når det er 25 år?
- Hvordan skal vi klare å nå målet?
- Hvilke samarbeidsformer liker du best / er du mest komfortabel med?
- Hvilket forum trives du best i?

Det er god oppslutning på konferansetimene. Dette er det forumet foreldrene føler seg mest vel i. De virker tryggere når de kan snakke uten at det er for mange til stede. De er flinke til å bidra med hjelp når det trengs.

Ukeplan

Ukeplanen er omfattende. Malen er gjennomgått nøye på foreldremøtet og deretter tatt opp med den enkelte forelder på konferansetimen. Alle foreldre vet hvordan dette systemet skal fungere, og hva som forventes av eleven og av dem som foreldre.

Planen sendes ut hver mandag og gjennomgås til samme tid hver uke. Følgende punkter er med:

- Resymé over hvordan siste uke har vært. Kommentarer om hva som har fungert bra og eventuelt ikke så bra
- Hvordan leksearbeidet har gått
- Det som skal skje de ulike dagene. Dette er med for at ting skal være forutsigbart for elevene, og for at foreldrene skal få godt innblikk i hva som skjer, og være til hjelp når de skal snakke med elevene om skoledagen
- Ukens lekser
- Evalueringsskjema angående trygghet og trivsel

Ukeplan og lekser oppsummeres hver fredag. Foreldrene har på forhånd signert på at de har sjekket lekser, og at elevene har lest hjemme. Lærer har samtale med hver elev og veileder og gir tilbakemelding på det som er gjort, og det som har skjedd. Lekseoppsummeringen skrives i oppsummeringsboken. Denne og trivselsskjemaet sendes hjem til de foresatte, og de skriver under på lærerens kommentar. Noen skriver en del tilbake, andre signerer bare. Dette fungerer nærmest som en logg.

Helhetlig hjem-skole-samarbeid på en ungdomsskole

Bakgrunn

Ungdomsskole med 360 elever og 60 % minoritetsspråklige elever. De fleste har tyrkisk bakgrunn, men det er også mange med bakgrunn fra andre land. Eksemplet er tatt fra 8. trinn.

Forberedelsesarbeid

- Samarbeid et år i forveien, slik at elevene visste hvem de skulle være i basisgruppe med, og kunne bli kjent med hverandre. De besøkte hverandre på skolene sine.
- Møter på barneskolen med elevene og foreldrene hvor de får informasjon om ungdomsskolen.
- To bli-kjent-dager på ungdomsskolen der elevene kunne besøke skolen og være med på opplegg knyttet til musikk, kunst, matematikk osv.

Samarbeid med foreldrene

- Trinnene samarbeider en del om det pedagogiske opplegget og koordinerer samarbeid med foreldrene.
- Hver basisgruppe har to foreldrekontakter, slik at det blir fire til sammen i hver "klasse".
- Foreldrekontakter er med på å planlegge møter og turer.
- Ved oppstart sendte skolen brev om foreldremøte. I tillegg minnet de elevene på at de skulle si fra til foreldrene og be dem om å komme da møtet var viktig.

- På møtet informerte de om krav, lekser, tilvalgsfag, feiring av spesielle dager, forventninger til oppførsel, karakterer og reglement. Det ble informert om skolens opplegg og om en kommende prosjektfremvisning som skulle legges til kveldstid, slik at også foreldrene kunne komme.
- Leseprosjekt på trinnet. Noen oppgaver krever at elevene skal fortelle foreldre/søsken om det de har lest. På denne måten blir foreldrene involvert i skolepensumet.
- Elevene får hjelp med lekser, og det legges opp til etter skole-aktiviteter for elever som ikke har foreldre som kan kjøre dem på fritidsaktiviteter.

Prosjektfremvisning

- Elevene jobber med prosjekt i høsthalvåret. Prosjektfremvisning for familie og andre elever var obligatorisk (elevene kan avspasere senere).
- Dette skjedde på kveldstid noen uker før jul.
- Hele trinnets personale er med (kontaktlærer) på fremvisningen.
- I tillegg til det faglige er det sosialt samvær med mat. Skolen tar med mat første gang.
- Brev ble sendt med ranselpost der foreldre og familie kunne melde seg på prosjektfremvisningen.
- For mange meldte seg på, så gruppen måtte begrense det til maks tre fra hver familie.

Kommentarer

Et helhetlig opplegg som er knyttet til undervisning og det elevene lærer på skolen. Dette er viktig for at foreldrene skal se hva de kan bidra med i elevenes skolehverdag, og for at elevene skal få bedre resultater.

Tiltak for å trygge lokalsamfunnet og samtidig skape en mer meningsfylt fritid for barn og unge.

Fakta

Barne- og ungdomsskole i Oslo. 450 elever, derav 57 % minoritetsspråklige. De fleste har pakistansk bakgrunn. Mange av barna har minst én forelder som har bodd i Norge i over 20 år.

Bakgrunn

Det har i den siste tiden vært noen ransepisoder og andre negative hendelser som har gjort sitt til at mange føler seg utrygge i nærmiljøet sitt. Resultatet er at flere trekker seg unna det offentlige rom og låser dørene. Samtidig er det et problem at flere foreldre velger å stenge dørene for barnas venner, slik at barn og unge i større grad blir henvist til å leke og omgås hverandre ute. Foreldrene får dermed lite innsikt i hva som skjer i barnas fritid, og lite kjennskap til vennene og det miljøet barna ferdes i. Alt dette er med på å skape større avstand mellom barn, ungdom og voksne som bor i området.

Hva gjorde skolen?

Skolen inviterte elevene og foreldrene til å bruke skolen på fritiden. Tilbudet som ble sendt ut fra skolen, var at foreldre kunne bruke skolens lokaler og områder til å starte fritidsaktiviteter for elevene. Skolen hadde i sin skriftlige invitasjon satt opp eksempler

på hva elever og foreldre kunne bruke skolen til, som for eksempel matlaging, skuespill og musikkgrupper.

Invitasjonen hadde en svarslipp med tre punkter:

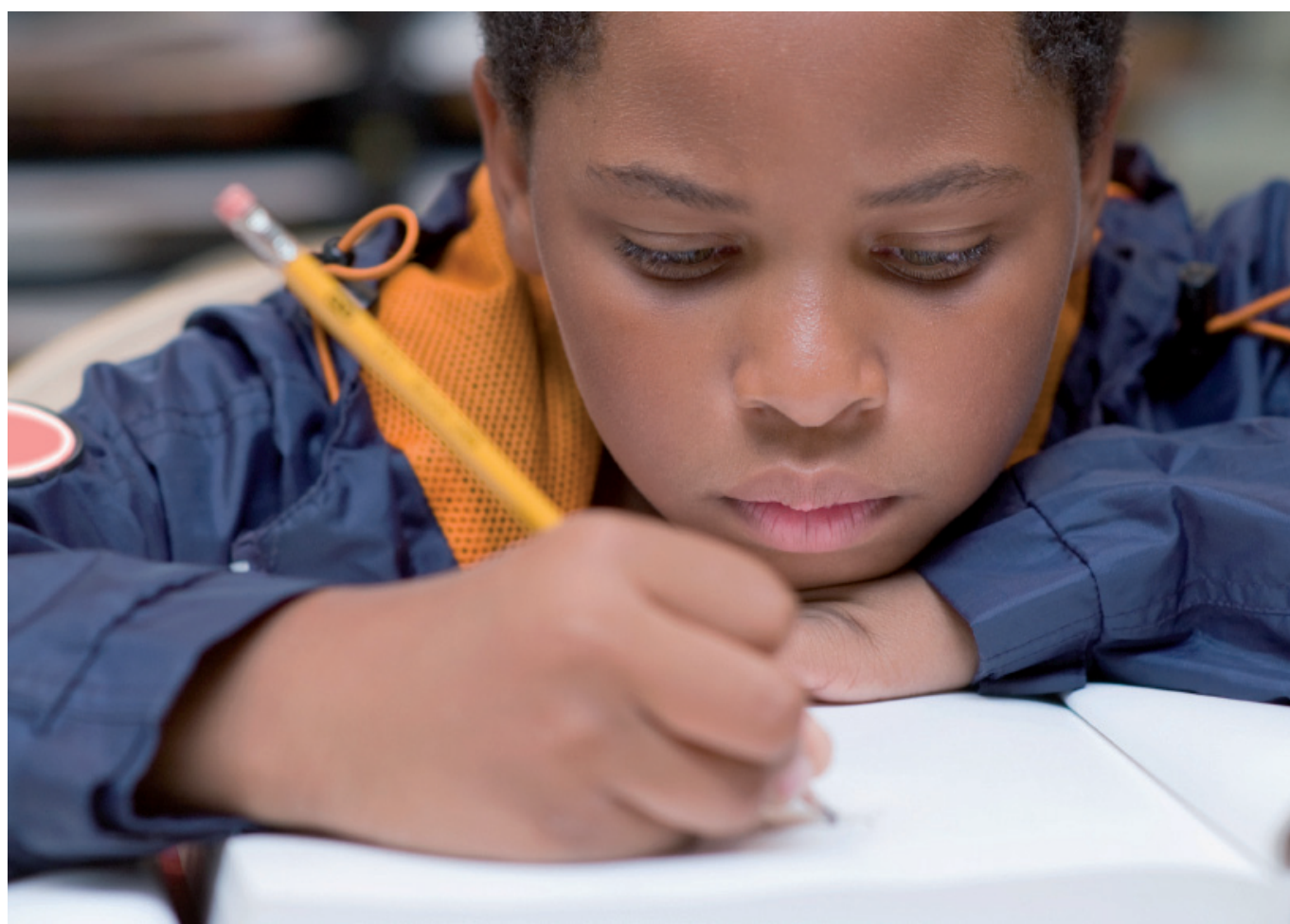
- Eleven skulle svare på om han/hun var interessert i å delta på en gruppeaktivitet, og eventuelt hvilke grupper.
- Foreldrene / de foresatte skulle svare på om de var interessert i å være vakter ved én eller flere aktiviteter.
- Foreldrene skulle svare på om de var interessert i å starte opp en aktivitet (å lede den og ha ansvaret for gjennomføringen).

Svarslippene ble levert til kontaktlærer, og prosjektgruppen ved skolen hadde et møte der disse ble gjennomgått. Resultatene ble utgangspunkt for veien videre.

Tilbakemeldinger fra elevene og foreldre/foresatte

- Aktivitetene som elevene ønsket, var dans, gitar, matlaging, husflid, spill, skuespill og piano.
- Ti foreldre/foresatte svarte ja til å være vakter (av disse var tre minoritetsspråklige).
- Fire foreldre/foresatte svarte ja til å starte og lede en gruppe.

Beslutningen om hvilke grupper som skulle etableres, ble tatt ut fra antall elever som ønsket de ulike aktivitetene, og hvilke grupper foreldre/foresatte var interessert i å lede. Dette var grupper innenfor aktivitetene dans, matlaging, husflid og spill. Det ble vedtatt å invitere de foreldrene/foresatte som hadde svart ja til å lede en gruppe eller å være vakt, til et felles oppstartsmøte. To grupper startet opp neste semester.

Tiltak type 4: Skriftlig materiell

Veiledning til bruk av brev på forskjellige språk

Mange skoler bruker mye penger på å oversette brev til minoritetsspråklige foreldre. For å gjøre dette enklere har Trondheim kommune oversatt noen standardbrev som brukes mye, for å spare kostnadene på dette. Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) har tilrettelagt dem for bruk på Internett og lagt dem ut på www.fug.no. Brevene har også som formål å øke/bedre kommunikasjonen mellom hjem og skole.

Breve som kommer fra skolen, står som regel på to språk, og skolen fyller ut de tomme feltene med navn på kommunen, skolen, elevene osv. Brevene finnes på albansk, arabisk, somalisk, vietnamesisk, bosnisk, engelsk, persisk, spansk, tyrkisk og norsk. De handler om busskorttilbud, advarsel, foreldrekonferanse, hjemsendelse, melk, svømming, utvisning og nedsatt ordenskarakter.

Det er også noen brev som det er meningen at foreldre kan sende til lærerne. Disse brevene har bilder, slik at de er lett gjenkjennbare. Foreldrene må fylle ut navn på eleven og skrive under. Disse brevene handler om bestilling av tolk til konferansetimer, ønske om møte med lærer, søknader om å få fri til høytider, sykdom, tannlege, gym og andre problemer eleven måtte ha. Vi foreslår at skolen gjennomgår bruken av skjemaene på et foreldremøte, slik at foreldrene skal vite hvordan og når de skal bruke brevene, og hvor de kan finne dem.

I dette kapitlet finner du også eksempler på et kartleggingsskjema som skolene kan få ved årets slutt, eventuelt hvert halvår, for å oppsummere arbeidet med foreldre generelt og minoritetsspråklige foreldre spesielt. På slutten er det en sjekkliste og eksempler på rutiner skolen kan lage for samarbeidet.

Rapportskjema for sommeravslutning

Til kontaktlærere og foreldrekontakter

Gruppe	Antall elever	Kontaktlærer	Foreldrekontakter
--------	---------------	--------------	-------------------

- Hva slags sommeravslutning hadde gruppen?
- Hvor mange familier var representert?
- Hvor mange minoritetsfamilier var til stede?
- Var det noen minoritets elever som møtte uten foreldre, og i tilfelle hvor mange?
- Hvis det var familier som ikke var representert, hva var årsaken(e) til det?
- Hvilke tiltak ble gjort for å få med alle?
- Har gruppen hatt noen aktiviteter/arrangementer i vårhalvåret?
- Hvordan var deltakelsen der?
- Har dere inntrykk av at fadderordningen blant foreldre fungerer i deres gruppe? (Fadderordningen: Noen foreldre har som oppgave å oppsøke nye og ønske dem velkommen og få dem med i det sosiale livet som foregår rundt gruppen.)
- Eventuelle andre kommentarer

Skjemaet fylles ut og leveres til prosjektgruppen før sommerferien.

Sjekkliste for hjem-skole-samarbeid med minoritetsspråklige foreldre

- Definere et verdigrunnlag som skolene har i dette arbeidet. For eksempel: Bygge på respekt for menneskers identitet, bakgrunn og kultur. Delaktighet. Ta foreldrene på alvor.
- Skriftliggjøre målet med prosjektet (bør være målbart) og hovedproblemstillingen. For eksempel: Bør oppmøtet forbedres? Foreldrene bli mer engasjert? Den generelle kommunikasjonen forbedres? Misforståelser forhindres?
- Ha en klar handlingsplan: Hvem skal gjøre hva? Og når?
- Definere hvor mye skolen er villig til å investere i forhold til arbeidstid og ressurser.
- Hvor mye tid skal lærer bruke på prosjektet? Hva er realistisk å oppnå i løpet av denne tiden?
- Definere klare roller og forventninger til de som er med i prosjektgruppen.
- Definere mulige hindringer som har stoppet skolen før, ved å kartlegge problemstillinger.
- Kartlegge hvilke ressurser foreldrene har, slik at de kan bidra positivt til samarbeidet.
- Har skolen sjekket at foreldrene har fått riktig informasjon? Forstår foreldrene regler og lover? Vet de hva barna lærer på skolen? Vet de hvordan de skal hjelpe barna med lekser?
- Evaluerer skolen etter hvert tiltak. Hvordan gikk det? Hva er tilbakemeldingen? Hva kan forbedres?
- Følger dere opp de som ikke kommer? Årsak? Nådde informasjonen frem?

Eksempler på rutiner for samarbeid med foreldre

Rutinene er et resultat av prosjektet "Med flere kulturer" ved Norskskolen i Larvik, der man blant annet har fokusert på å vurdere hvilke forutsetninger som må være til stede for at et samarbeid skal fungere. Prosjektskolen, Nanset skole, så et behov for å systematisere og synliggjøre arbeidet, slik at alle skolens ansatte kunne ha en felles forståelse for hva som faktisk skulle gjøres, og hvem som hadde ansvar for de ulike områdene. Dette er ment å være et levende dokument, der ulike elementer kan justeres og tilpasses arbeidet og ansvarsforholdene på den enkelte skole.

START FOR 1. ÅRSTRINN

1) KONTAKT MED MINORITETSSPRÅKLIGE FORELDRE	ANSVAR
Skriftlig invitasjon: Første brev: invitasjon til foreldremøte vår + de tre introduksjonsdagene, oversatt. Andre brev: til eleven	Kontaktlærer
Hjemmebesøk med invitasjon til introduksjonsdagene og foreldremøte, muntlig og skriftlig, eventuelt sammen med tolk eller språkkontakt	Kontaktlærer
Informere om tolk	Kontaktlærer
Info om at brev til eleven kommer i posten	Kontaktlærer
Understreke hvor viktig det er at foreldrene møter opp på alle introduksjonsdagene og foreldremøtet, og hvorfor	Kontaktlærer
Kontrollere at innholdet er forstått	Kontaktlærer
Relevant informasjon fra besøket overføres til kontaktlærer	Kontaktlærer

FORELDREMØTE, VÅR	ANSVAR
Legge opp til gruppesamtale, bli kjent innenfor egen gruppe	Kontaktlærer
Presentere skolen via billedserie	Kontaktlærer
Presentere rektor, førstetrinnsledere, SFO-leder	Kontaktlærer
Info om første og andre skoledag, høst: hva og hvorfor	Kontaktlærer
Skolens rutiner	Kontaktlærer
Praktiske ordninger (klær, mat, osv.)	Kontaktlærer
Forventet oppfølging gjennom beskjedbok	Kontaktlærer
Lav terskel før man tar kontakt	Kontaktlærer
Vektlegge tydelighet	Kontaktlærer

BESØKSUKE, SFO	VÅR
Foreldrene får et skriv eller en muntlig henvendelse, avtaler tid for besøk i begynnelsen av juni	SFO-leder

BESØKSDAG, VÅR	ANSVAR
SFO– ansatte deltar	Kontaktlærer
Foreldrene deltar sammen med barna og har en observerende rolle	Kontaktlærer
Elevene får utdelt en bok	Kontaktlærer

FØRSTE SKOLEDAG, HØST	ANSVAR
SFO– ansatte deltar	Kontaktlærer
Foreldrene deltar sammen med barna og har en observerende rolle	Kontaktlærer
Felles samling for alle i 1. trinn og gruppevis samling	Kontaktlærer

ANDRE SKOLEDAG, HØST	ANSVAR
SFO– ansatte deltar	Kontaktlærer
Foreldrene deltar og er aktivt deltakende	Kontaktlærer
Tur og/eller aktiviteter, nistemat	Kontaktlærer

SOMMERFUGL I VINTERLAND

RAMME	ANSVAR
Fast tema i 1. trinn, gjennomført medio oktober	Kontaktlærer
Fokus på land utenfor Norge som er representert i gruppen	Kontaktlærer

FORBEREDELSE	ANSVAR
Kontaktlærer har møte med foreldrene, SFO og morsmåslærere i forkant av temaet	Kontaktlærer
Morsmåslærers rolle delaktig og engasjert, klare arbeidsoppgaver, være med på å planlegge tema.	Morsmåslærer
Detaljplanlegge tidspunkter, innhold, rom og ansvarsforhold; lage en periodeplan	Kontaktlærer

FORELDRE BIDRAR MED	ANSVAR
Presentere landet: historie, mangfoldet, høytider, religion, språk, vær/klima	Kontaktlærer/foreldre
Klær, utstyr, bilder, leketøy, mat, musikk/dans	Kontaktlærer/foreldre
Leker, aktiviteter, barnesanger	Kontaktlærer/foreldre

GJENNOMFØRING	ANSVAR
Morsmåslærere deltar aktivt. Forsøke å fortette timer og ta dette igjen senere. Lage avtaler med andre skoler	Kontaktlærer/morsmåslærer/teamleder
Ulike aktiviteter som å lage flagg, kollasj, bilder etc.	Kontaktlærer
Spise mat som foreldrene lager (sørge for penger til matlagingen)	Kontaktlærer
Lære ulike barneleker	Kontaktlærer
Lage en prosjekt-/temaperm	Kontaktlærer
Faddere og/eller eldre barn fra samme språkgruppe benyttes som hjelpere	Kontaktlærer

Evaluering	Ansvar
Erfaringer fra temaet med forslag til justeringer noteres i temapermen	Kontaktlærer

VIDEREFØRING AV TEMA	ANSVAR
4. trinn: vennskap og fellesskap	Teamleder
7. trinn: røtter (for eksempel nordmenn i Amerika)	Teamleder

OVERFØRINGSMØTE / AVGIVENDE SKOLE	ANSVAR
Inspektør avgivende skole initierer møtet overfor ny skole. Ny skole innkaller egne representanter	Inspektør / Rektor ny
Til stede: inspektør, sosiallærer/ ledelsen avgivende skole, kontaktlærer/ kontaktlærer avgivende skole, representant fra ledelsen ny skole, kontaktlærer ny skole, eventuelt SFO-leder	Inspektør
Innhold: gjennomgang av rapport; faglig og sosial fungering	Inspektør
Rapport og tester legges i ny skoles elevmappe	Kontaktlærer ny
Kontaktlærer ny skole hilser på eleven	Inspektør
Fra første kontakt er tatt med skolen, bør det ikke gå mer enn tre uker før eleven begynner i ny gruppe	Inspektør / Rektor ny

FORBEREDELSE PÅ NY SKOLE	ANSVAR
Forberede gruppen på å ta imot en ny elev ved å si litt om elevens bakgrunn og skape forståelse for det å være ny i basisgruppen – minst en uke i forveien. Velge én eller to faddere	Kontaktlærer

VELKOMSTSAMTALEN PÅ NY SKOLE	ANSVAR
Avtale tid og sted med skolen og foreldrene	Inspektør
Vurdere og avtale tolk	Inspektør
Følge elev og foreldre til skolen	Inspektør
Til stede: representant fra ledelsen, kontaktlærer eller minoritetsansvarlig, foreldre	Rektor ny
Varighet: ca. én time	Rektor ny
Noen momenter for møtet: - Presentasjon av de tilstedeværende - Ønske velkommen til skolen / benytte visuelle presentasjoner - Orienterer om hensikten med samtalen - Opplyse om at skolen orienterer om skoletilbudet, og eventuelt at man ønsker å innhente opplysninger for å legge forholdene best mulig til rette for eleven - Gjøre foresatte oppmerksom på at opplysninger blir skrevet ned og oppbevart i elevarkivet - Vise rundt	Rektor ny

KARTLEGGING AV NORSKKUNNSKAPER OG FAGLIG STANDPUNKT	ANSVAR
Ta utgangspunkt i rapport fra avgivende skole	Kontaktlærer
Daglignorskrøven, Askeladden eller samtale rundt et bilde – etter ca. tre måneder	Kontaktlærer

ETTERARBEID	ANSVAR
Relevant informasjon gis til aktuelle samarbeidspartnere	Ledelsen/ kontaktlærer/ SFO-leder
Konferansetime med foreldrene og kontaktlærer snarlig dersom kontaktlærer ikke deltok på velkomstsamtalen. Vurdere tolk Ellers: Konferansetime etter kartlegging. Vurdere tolk	Kontaktlærer

SKOLENS KONTAKT MED HJEMMENE

SKRIFTLIG INFORMASJON	ANSVAR
Skriv enkelt: - Unngå forkortelser - Unngå fremmede bokstavtyper - Viktig informasjon rammes inn og markeres "VIKTIG"	Alle
Generell informasjon / standardiserte brev som gjelder hvert år, oversettes	Inspektør

MUNTLLIG INFORMASJON	ANSVAR
Telefon der foreldrene behersker relativt godt norsk	Kontaktlærer
Hjemmebesøk - Alle minoritetsspråklige foreldre før start på 1. trinn - Ved samkjøring av konferansetimer der det er flere barn i familien - Ved oppfølging når foreldre ikke følger opp avtaler eller uteblir	Kontaktlærer/ SFO-leder

KONFERANSETIMER	ANSVAR
Innkalling + elevskjemaer, eventuelt oversatt, sendes foreldrene	Kontaktlærer
Muntlig kontakt på forhånd, per telefon eller i form av hjemmebesøk	Kontaktlærer
Sørge for tolk. Dersom foreldre selv ikke ønsker tolk, men skolen vurderer at det er nødvendig, kan man forklare at skolen ønsker tolk for sin egen del. Barna må ikke brukes som tolk.	Kontaktlærer
Tidsbruk: – 1 time ved bruk av tolk	Kontaktlærer
Samkjøre konferanser for alle barn i samme familie / for flere foreldre som trenger samme tolk, ved å legge til samme dag	Kontaktlærer
Gjennomføringen: <ul style="list-style-type: none"> - Hva lurer foreldrene på, og hva bør skolen vite om for eksempel spesielle hensyn til religion og kultur; legge til rette for dialog - Start med det positive - Snakk til foreldrene, ikke til tolken 	Kontaktlærer
Skolens ansatte vurderer sin rolle for eksempel i forbindelse med klesdrakt	Kontaktlærer

FORELDREMØTER	ANSVAR
Ett foreldremøte og ett SFO-foreldremøte per skoleår	Kontaktlærer/SFO-leder
Ett foreldremøte for minoritetsspråklige per skoleår, ca uke 38-39, vurdere tolk, vurdere barnevaktordning	Kontaktlærer
Tolketips: - Snakk til foreldrene, ikke til tolken - Bruk "smør på flekk", synonymer, flere setninger med samme tema - Tolkegruppene i foreldremøtet plasseres på sidene eller lengst bak, slik at de forstyrrer minst mulig	Kontaktlærer
Planlegging av foreldremøtet bør inkludere foreldre-kontakter, språkkontakter og kontaktlærere	Kontaktlærer
Foreldremøtet todeles: 1) Skolen presenterer hvordan det jobbes med de ulike fagene, og hvorfor. Det åpnes for innspill 2) Foreldrene og lærerne diskuterer arrangementer og andre relasjonsfremmende tiltak i basisgruppen; brainstorming i smågrupper	Kontaktlærer
Referat fra foreldremøtene skrives og legges i basis-gruppepermen. Essensen fra møtet kommer innrammet i neste uke-brev	Kontaktlærer
Språkkontakter, kontaktlærer og teamledere planlegger foreldremøte for minoritetsspråklige	Kontaktlærer
Referat fra foreldremøte for minoritetsspråklige gjennomgås på første fellesmøte for alle lærerne	Kontaktlærer/administrasjon

Foreldrekontaktens rolle

- Ha god kontakt med alle foreldrene, inkludert de minoritetsspråklige
- Jobbe for et inkluderende læringsmiljø for alle
- Være bindeledd mellom foreldrene og skolen
- Ha ansvar for at det blir skrevet referat fra foreldremøtet

SPRÅKKONTAKTER

KURSING I SKOLE-HJEM-SAMARBEID	ANSVAR
Språkkontakter fra ca. fire språkgrupper foreslås av skolen og velges for to år av gangen ved foreldremøte for minoritetsspråklige foreldre i uke 39. Tenke langsiktig, prøve å rekruttere foreldre i småskolen	Kontaktlærer
Kurs igangsettes i uke 42 og arrangeres to ganger med ca. to timers varighet og maks tre ukers mellomrom	Rektor/ Kontaktlærer
Kursets innhold: 1. Lover og regler som er grunnlaget for skolens virksomhet, lærernes taushetsplikt, foreldrenes rettigheter og plikter, SFO som arena for læring og språklig utvikling. FAU- og SU-arbeid, hvordan skolen involverer foreldre i arrangementer o.a.; hva forventes av foreldre, og hvorfor ønsker skolen foreldreengasjement? 2. Informasjon om helsesøster samt eventuelt vurdere informasjon om barnevernet, Spesialpedagogiske tiltak, PPT 3. Oppfølgingsmøte i februar	Rektor/kontaktlærer
Kursets innhold baserer seg på følgende: - Fra felles undring til felles fakta - Kursboken Foreldreboken – skolehverdagen + mappe som lånes ut av skolen	Kursholderne
Den viktigste informasjonen bør i tillegg gis skriftlig på norsk og hvert av minoritetsspråkene	Kursholderne
Tolking av kursene vurderes	Kontaktlærer

Språkkontaktens rolle

- Gå informasjonsærend for skole, basisgruppe og foresatte
- Lette den første tiden på skolen, enten det gjelder første trinn eller nye elever underveis
- Hjelp til med å arrangere egne informasjonsmøter/temakvelder for minoritetsgrupper
- Gi informasjon begge veier – ikke blande inn personlige problemer eller brukes som tolk
- Være aktiv når det gjelder å motivere egen språkgruppe i å delta i skolens ulike arrangementer
- Delta på møter mellom kontaktlærere og foreldrekontakter
- Etter hvert delta ved FAU- og SU-møter
- Avtroppende kontakter er med på å lære opp nye

Referanser

- ◇ Bakken, Anders. 2003. Minoritetsspråklig ungdom i skolen. NOVA-rapport 15/03.
- ◇ Birkemo, Asbjørn. 2002. Læringsmiljø og utvikling (UNIPUB, ISBN 82-569-6000-0).
- ◇ Coleman, Peter and J. Collinge. Seeking the levers of change: Participant attitudes and school improvement. In School effectiveness and school improvement, 4(1).
- ◇ Epstein, Joyce L. 2001. School, Family, and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools. Westview Press.
- ◇ Ericsson, Kjersti. 2001. Er det statens eller familiens rolle å gjøre folk av barn? I Materialisten nr. 4/01.
- ◇ FUG. 2003. Minoritetsspråklige foreldre – en ressurs for elevenes opplæring i skolen. Resultat fra kartleggingsundersøkelse om hjem-skole-samarbeid på 12 skoler i Oslo, Akershus, Buskerud og Østfold.
- ◇ Grande, S. 2001. Gode modeller for hjem-skolesamarbeid i flerkulturelle miljøer. Rapport. Statens utdanningskontor i Oslo og Akershus.
- ◇ Masters, Janet. 2000. The History of Action Research. Action Research E-Reports, 3. Available at: www.fhs.usyd.edu.au/arow/arer/003.htm
- ◇ Mathiesen, T. 1992. Det uferdige. Tekster om opprør og undertrykkelse. (Bygger på boken med samme tittel fra 1971, men er noe utvidet. Den hadde som undertittel Bidrag til politisk aksjonsteori.) Oslo: Pax Forlag.
- ◇ Michael, Diana B. Hiatt. 2001. Preparing teachers to work with parents. ERIC Clearinghouse on Teaching and Teacher Education Washington DC.
- ◇ Loona, Sunil. 1995. Den norske skolen og innvandrerforeldre – er et jevnbyrdig samarbeid mulig? I Per Arneberg og Birte Ravn (red.): Mellom hjem og skole. Oslo: Pax Forlag.
- ◇ Loona, Sunil. 1996. El monolingualismo es curable. In Intercultural education and education of migrant children. National black child development institute, inc. 1999. Spirit of Excellence.
- ◇ Nordahl, Thomas. 2000. Samarbeid mellom hjem og skole – en kartleggingsundersøkelse. NOVA. Rapport 8/00.
- ◇ Nordahl, Thomas. 2002. Det vanskelige samarbeidet. NOVA. Rapport 13/02.
- ◇ O'Brien, Rory. 1998. An Overview of the Methodological Approach of Action Research. Iowa Department of Education. 1998. Parent Involvement in Education: A Resource for Parents, Educators and Communities. Westview Press.
- ◇ Sand, S. 1999. Iransk jente – tyrkisk gutt, hva skjer i møtet med den norske skolen? Høgskolen i Hedmark, rapport 25/99.
- ◇ Smith, Moerel, Wolf, Steegers (ed). 1999. Building bridges between home and school. IST, Stichting Katholieke te Nijmegen.

- ◊ Smith, Fredrik, Kees van der Wolf and Peter Slegers (ed). 2001. A bridge to the future, collaboration between parents, schools and communities.
- ◊ Thesen, Janecke. 1994. Samhandlingsprosjektet. Universitetet i Bergen.
- ◊ Watt, Molly Lynn. 1997. Action Research: Evolving Professional Collaborative Inquiry. The action research centre at EDC.
- ◊ Wayne P. Thomas and Virginia Collier. 1997. School Effectiveness for Language Minority Students. NCELA. Resource Collection Series, No. 9, December 1997.
- ◊ Waaktaar, Trine og Helen Christie Johnsen. 2000. Styrk sterke sider. Kommuneforlaget.

Nyttige nettsider:

- www.fug.no
 - <http://www.csos.jhu.edu/P2000/>
-

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) er et nasjonalt utvalg for og med foreldre som har barn i skolen.

FUG er opptatt av:

Hjem-skole-samarbeid

- Å ivareta foreldrenes interesser i skolesammenheng
- Å gi kunnskap om hvordan et hjem-skole-samarbeid fungerer
- Å gi kunnskap om hvordan foreldre kan støtte sine barn
- Å sette dagsorden og støtte foreldre når det gjelder sentrale tema som inneklima, mobbing, foreldremøter, skolearbeid, med mer.

www.fug.no – en nettressurs for foreldre med barn i skolen

Broer mellom hjem og skole © **FUG 2010**

Broer mellom hjem og skole
© **FUG 2010**